

STRATEŠKE SMJERNICE ZA SMANJENJE ENERGETSKOG SIROMAŠTVA ZA GRAD TUZLU (2024- 2028)

**STRATEŠKE SMJERNICE ZA SMANJENJE
ENERGETSKOG SIROMAŠTVA
ZA GRAD TUZLU
(2024- 2028)**

IZDAVAČ Grad Tuzla
ZAVNOBiH-a 11
75000 Tuzla
web: [www. grad.tuzla.ba](http://www.grad.tuzla.ba)

AUTOR **Dr.sc. Asim Pandžić**, vanredni profesor
Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet- Odsjek za socijalni rad

KOAUTORI **Mr.sc. Asja Redžić**,
Grad Tuzla

Mr.sc. Danijal Crvenjak
Grad Tuzla

Dr.sc. Lejla Sadiković, dipl. iur.
Centar za socijalni rad Tuzla

**PODRŠKA
TOKOM
IZRADE** **Dr.sc. Džemila Agić**, Centar za ekologiju i energiju Tuzla
Mr.sc. Vanja Rizvić, Centar za ekologiju i energiju Tuzla

Izrada “Strateških smjernica za smanjenje energetske siromaštva za grad Tuzlu (2024- 2028)” je aktivnost u okviru treće faze projekta: “Inovacije u EE i OE za bolje prilagođavanje klimatskim promjenama i smanjenje siromaštva“, koji realiziraju Caritas Švicarske i Centar za ekologiju i energiju.

CARITAS Schweiz
Suisse
Svizzera
Svizra

cee
centar za ekologiju i energiju

SADRŽAJ

Uvod	7
Metodološki pristup izrade strateških smjernica.....	8
Obrazloženje energetske siromaštva	9
Energetsko siromaštvo u EU i BiH	11
Evropska unija	11
Bosna i Hercegovina	12
Odgovor na energetsko siromaštvo	13
Mjerenje energetske siromaštva	13
Rješavanje energetske siromaštva mjerama energetske efikasnosti	14
Podrška prihodima onih koji žive u energetske siromaštva	15
Strateška platforma	16
Situaciona analiza	16
Demografska struktura stanovništva.....	16
Socijalna struktura stanovništva	17
Geografske i stambene karakteristike	17
Energetske karakteristike.....	18
Povezanost strategije sa postojećem strateškim dokumentima i zakonima.....	19
Strateška vizija	20
Strateški ciljevi.....	21
Indikatori i definicija energetske siromaštva.....	21
Koordinacija i odgovornost za energetsko siromaštvo	23
Programski ciljevi i mjere.....	24
Strateški cilj 1. Ublažiti energetsko siromaštvo programima socijalne zaštite ugroženih domaćinstva	24
<i>Programski cilj 1.1. Osigurati socijalne programe finansijske pomoći za smanjivanje energetske siromaštva</i>	24
Mjera 1.1.1. Jednokratne novčane socijalne pomoći za finansiranje osnovnih životnih potreba (električna i toplotna energija i druge potrebe) energetske siromašnih domaćinstava.....	24
Strateški cilj 2. Podići svijest i znanje građana o energetske siromaštva i rješavanju izazova s kojima se susreću domaćinstva u riziku od energetske siromaštva.....	25
<i>Programski cilj 2.1. Uspostaviti sistem identifikacije, mjerenja, efektivnog ciljanja energetske siromašnih domaćinstva i praktičnih intervencija</i>	25
Mjera 2.1.1. Identifikacija i mapiranje energetske siromašnih domaćinstva	25
Mjera 2.1.2. Praćenje i mapiranje žarišnih područja energetske siromaštva	25
<i>Programski cilj 2.2. Osigurati energetske pregled i savjetovanje za domaćinstva pogođena energetske siromaštva</i>	26
Mjera 2.2.1. Provjere i savjetodavne intervencije u domaćinstvima koja se suočavaju s energetske siromaštva.....	26
<i>Programski cilj 2.3. Edukacija i podizanje svijesti građana na temu energetske siromaštva i energetske efikasnosti</i>	27

Mjera 2.3.1. Financiranje i sufinansiranje organizacija civilnog društva za projekte iz oblasti energetskog siromaštva	27
Mjera 2.3.2. Informisanje i savjetovanje u pripremi dokumentacije za prijavu na javne pozive za sufinansiranje energetske obnove domaćinstva.....	28
Strateški cilj 3. Smanjiti rizik od energetskog siromaštva podsticanjem mjera energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije.....	29
Programski cilj 3.1. Integrisati mjere energetske efikasnosti i mjere stambene socijalne politike	29
Mjera 3.1.1. Unapređenje standarda energetske efikasnosti objekata (grijanje, topla voda, el. energija, ovojnica..) uz visoke stope sufinansiranja za energetska siromašna i ugrožena domaćinstva.....	29
Mjera 3.1.2. Mali energetska paket efikasnih tehnologija za energetska siromašna i ugrožena domaćinstva .	30
Programski cilj 3.2. Unapređenje sistema zagrijavanja i energetska obnova stambenih jedinica	30
Mjera 3.2.1. Unapređenje standarda ovojnice stambenih objekata i pomoć u zamjeni neefikasnih grijnih tijela za domaćinstva u riziku od energetskog siromaštva	30
Programski cilj 3.3. Podsticanje primjene obnovljivih izvora električne energije.....	31
Mjera 3.3.1. Sufinanciranje nabavke i ugradnje solarnih panela za domaćinstva u riziku od energetskog siromaštva	31
Akcioni i finansijski plan.....	33
Akcioni plan	33
Finansijski plan	37
Monitoring i evaluacija.....	39
Anexi:.....	40
Anex 1. SWOT analiza	40
Anex 2. Grupe domaćinstava pogođene energetskim siromaštvom	41

Uvod

Energetsko siromaštvo predstavlja veliki izazov za sve veći broj ljudi u BiH, a izvlačenje ranjivih građana iz njega trebao bi biti jedan od hitnih zadataka svih nadležnih institucija od lokalnih zajednica do državnog nivoa. Ključni uzroci energetskog siromaštva leže u kombinaciji niskog dohotka, visokog izdatka raspoloživog dohotka za energiju i loše energetske efikasnosti, posebno u pogledu izvedbe stambenih objekata. Polazeći od okvira energija-zaštita okoliša-siromaštvo, smatra se da je siromaštvo ukorijenjeno u samoj prirodi domaćinstva, njegovog kapitala i humanog kapaciteta. S tim u vezi na siromaštvo se može gledati s tri različita aspekta: sa aspekta prihoda, sa aspekta osnovnih potreba i sa aspekta sposobnosti. Strategijom će se uzeti u obzir sva tri aspekta siromaštva u nastojanju da ih unaprijedi.

Mnoge općinske i/ili gradske uprave su već razvile strategije energetske efikasnosti, koje uglavnom samo djelimično ili čak negativno utiču na najugroženije osobe. Lokalne vlasti i vlade moraju osigurati da se negativni društveni rezultati izbjegnu ili nadoknade kreiranjem politika koje će to uzeti u obzir i/ili ih povezati s mjerama koje se suprotstavljaju svim rizicima. Općinske i/ili vladine energetske politike mogu različito uticati na siromaštvo i nejednakost. To je slučaj, npr. kada politika pruža ekonomsku podršku grupama s nižim prihodima, smanjujući siromaštvo, ali još više koristi grupama s višim prihodima, čime se povećava jaz u bogatstvu među tim grupama. Neciljane sveobuhvatne subvencije koje podržavaju upotrebu fosilnih goriva mogu izgledati kao najlakši način da se ponudi brza pomoć domaćinstvima i preduzećima. Ipak, vjerovatno će povećati nejednakost tako što će najviše koristiti grupama s višim prihodima. Ove politike također mogu povećati osjetljivost domaćinstava na promjenjivost cijena fosilnih goriva, umjesto da podstiču prelazak na čistije, obnovljive izvore energije.

Cijene električne energije i energije za grijanje su znatno uvećane u toku posljednje dvije godine, a očekuje se da će u narednim godinama troškovi električne energije i energije za grijanje značajno porasti u BiH i mnogo će više ljudi iskusiti energetsko siromaštvo u različitim stupnjevima, a najviše će biti pogođene najugroženije demografske skupine. Pristup energetskim uslugama je ključan za socijalnu uključenost. Odgovarajuće grijanje, hlađenje, rasvjeta i energija za napajanje uređaja osnovne su usluge na kojima se temelje pristojan životni standard i zdravlje ljudi. Veoma je važno imati na umu da je potrebno poboljšati pristup socijalnih usluga korisnicima koji imaju nizak nivo prihoda i obrazovanosti, jer one obično ne pokrivaju osnovne troškove. Također, uvažavajući problem energetskog siromaštva, profesionalni socijalni radnici mogu doprinijeti boljoj socijalnoj mobilizaciji.

Strateški pristup za smanjenje energetskog siromaštva postaje nužnost u situaciji poskupljenja energenata i sve veće energetske isključenosti, kako siromašnih slojeva društva tako i onih koji su u riziku od siromaštva, u kojoj su na udaru najranjiviji, i kada će budžeti, u padu ekonomskih performansi, biti nedovoljni za smanjenje broja ranjivih i energetski siromašnih domaćinstva. Kad se sve uzme u obzir, višestruka dobrobit od rješavanja problema energetskog siromaštva može izravno potaknuti privredni rast i prosperitet. Nasuprot tome, neodrživo korištenje energije ima za posljedicu usporavanje privrednog i društvenog rasta, sprečava smanjenje siromaštva i humanog i održivog socijalnog razvoja, te nepovoljnog uticaja na zdravlje stanovništva. Na siromašne se često gleda kao na statističku kategoriju koju treba identifikovati, istražiti i vremenom smanjivati. Strategijom će se posmatrati siromašni kao aktivni učesnici u procesima smanjenja siromaštva i humanog razvoja.

Strateške smjernice za smanjenje energetskog siromaštva Grada Tuzla predstavljaju osnovne smjernice za izradu nove Strategije razvoja Grada Tuzla i bit će inkorporirane u novi strateški dokument. Na osnovu iskustva i analize realizacije pilot faze (Akcioni plan za smanjenje energetskog siromaštva 2024-2025) pristupit će se eventualnim izmjenama i njihovim inkorporiranjem u strateški razvojni plan Grada Tuzla.

Prvi dio strateških smjernica prikazuje metodološki pristup i obrazloženje energetske siromaštva, njegovog stanja u Evropskoj uniji i Bosni i Hercegovini, te daje odgovor na energetske siromaštvo. Drugi dio je Strateška platforma koja sadrži: situacionu analizu, viziju i strateške ciljeve, definirane indikatore i definiciju energetske siromaštva, te nadležnost institucija i njihovu koordinaciju. Treći dio, razrađuje strateške ciljeve na prioritetne ciljeve i mjere koje će se realizovati u cilju smanjenja energetske siromaštva, uzimajući u obzir nivo prihoda, edukacije građana o energetskom siromaštvu i rješavanju izazova s kojima se susreću, te mjere energetske efikasnosti. Prvi tip mjera odnosi se na direktno povećanje raspoloživog dohotka domaćinstva, tipično kroz različite oblike direktne finansijske pomoći. Drugi tip mjera odnosi se na indirektno smanjenje izdataka za potrošnju energije povećanjem nivoa znanja i informiranosti građana. I treći tip mjera doprinosi direktnom smanjenju izdataka domaćinstava za energiju, fokusiranjem na smanjenje potrošnje energije, poput npr. energetske efikasnosti stambenih objekata i kućanskih uređaja, korištenja obnovljivih izvora energije, čime će ujedno doprinijeti pozitivnim efektima na okoliš i održivi razvoj. U četvrtom dijelu je opisan akcioni plan i način praćenja implementacije strategije. U Aneksu je data statistička osnova situacione analize, SWOT analiza i tabela grupa domaćinstava pogođenih energetskim siromaštvom.

Metodološki pristup izrade strateških smjernica

Izrada Strateških smjernica za smanjenje energetske siromaštva je dio treće faze projekta: "Inovacije u energetskoj efikasnosti i obnovljivoj energiji za bolje prilagođavanje klimatskim promjenama i smanjenje siromaštva", koji implementira Caritas Švicarske (CaCH) u saradnji sa Centrom za ekologiju i energiju (CEE) Tuzla.

Metodološki pristup izradi Strateških smjernica urađen je u skladu sa „Smjernicama za planiranje smanjenja energetske siromaštva za jedinice lokalne i regionalne samouprave”, izrađenih u okviru projekta CO-EMEP, Preporuci komisije (EU) 2020/1563 o energetskom siromaštvu, Direktivi o energetskoj efikasnosti 2012/27/EU Evropskog parlamenta i Vijeća o energetskoj efikasnosti, izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i stavljanju izvan snage direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ, Direktivi o električnoj energiji Direktiva (EU) 2019/944 Evropskog parlamenta i Vijeća o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU, te Mišljenju Stručna grupe za zapošljavanje, socijalna pitanja i privredu SOC/717 Rješavanje problema energetske siromaštva i otpornost EU-a: izazovi iz privredne i socijalne perspektive.

Dokument je uzet u obzir i mjeru 2.5.5. Osigurati socijalne programe za smanjivanje energetske siromaštva, sadržane u Prioritetu 2.5. Smanjivati siromaštvo i socijalnu isključenost, Strategije razvoja Federacije Bosne i Hercegovine u kojoj se navodi „Da bi se osiguralo minimalno, finansijski pristupačno i pouzdano snabdijevanje energijom tj. da „niko nije zapostavljen“ u ovoj oblasti, treba planirati i provoditi programe socijalne zaštite ugroženih kupaca primjenom koncepta smanjenja energetske siromaštva, što između ostalog, podrazumijeva i podršku za poboljšanje energetske efikasnosti, te razmatranje, izradu i implementaciju socijalnog akcionog plana u oblasti energetike u FBiH“.

Prilikom izrade Strateških smjernica vođeno je računa da se svi postupci vode u skladu sa Uredbom o izradi strateških dokumenta U Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“ broj: 74/19) kojom je definisana metodologija kojom su propisani koraci u procesu izrade i sadržaj strateških dokumenata. U početnoj fazi procesa izrade Strategije, potpisan je "Sporazum o međusobnoj saradnji između Caritasa Švicarske i Grada Tuzla, broj 02/31-A-22225-2022 od 28.12.2022. godine, na osnovu kojeg je formirana radna grupa za izradu Strateških smjernica sastavljena od predstavnika lokalne samouprave i centra za socijalni rad koja je usmjeravala dinamiku i proces izrade dokumenta.

Proces izrade Strateških smjernica počeo je analizom svih strateških i drugih dokumenata koji su bili dostupni (europski, regionalni, državni, federalni, kantonalni), a koji tretiraju oblast energetske siromaštva. Potom su uslijedile radionice u okviru kojih je urađena početna situaciona analiza, te produbljena situaciona analiza sa SWOT matricom. Tokom narednih radionica raspravljalo se o prijedlozima vizije, strateških ciljeva, prioriteta i mjera za rješavanje pitanje energetske siromaštva. Na osnovu toga izrađen je akcioni plan. U toku izrade Strategije kontinuirano su vođene konsultacije sa svim učesnicima procesa.

Obrazloženje energetske siromaštva

Pitanja upotrebe energije, zaštite okoliša i siromaštva su veoma tijesno povezana i nalaze se u međuzavisnom odnosu. Sposobnost domaćinstva da priušti potrebnu količinu energije pokazuje samo jedan segment složenih međuzavisnosti između energije, okoliša i siromaštva.

U svijetu ne postoji jedinstvena definicija niti metodologija za utvrđivanje koje grupacije stanovništva spadaju u energetske siromašnu populaciju. Pojedine evropske zemlje primjenjuju definicije prilagođene njihovim životnim uslovima. U Bosni i Hercegovini ne postoji jasna definicija energetske siromaštva, niti metodologija i indikatori za utvrđivanje i praćenje energetske siromaštva.

Energetsko siromaštvo predstavlja veoma širok pojam. Tretira se kao višedimenzionalan problem koji proizilazi iz nepostojećih/inefektivnih socio-ekonomskih šema, a što je dodatno popraćeno neadekvatnim sistemima proizvodnje i potrošnje energije. Prelazak na liberalizovano energetske tržište, bez uspostavljenih mehanizama zaštite potrošača i kontinuirani rast cijena energenata predstavlja poseban problem u državama gdje je cijena energenata bila regulisana i subvencionirana od strane države

Dvije najčešće korištene definicije energetske siromaštva u naučnoj literaturi su: „Domaćinstvo je energetske siromašno ukoliko bi trebalo trošiti više od 10 % svojih prihoda da održi dom adekvatno toplim”, „Nemogućnost zagrijavanja doma i podmirivanja osnovnih energetske potreba do društveno i materijalno potrebnog nivoa” uz „narušeno fizičko i mentalno zdravlje i smanjenje mogućnosti učestvovanja u aktivnostima zajednice”².

Jedan od definicija energetske siromaštva kaže da ono predstavlja "Situacije, gdje domaćinstva ili pojedinci, nisu u mogućnosti da sebi priušte osnovne energetske usluge kao što su grijanje, hlađenje, kuhanje, rasvjeta, transport i dr., a koje garantuju normalne/pristojne uslove života, usljed (a) niskih primanja, (b) visokih cijena različitih energenata i (c) male energetske efikasnosti objekata u kojima se živi.”³

Evropska komisija donijela je Preporuke o energetske siromaštva koje uključuju tri pokazatelja koja se koriste za opisivanje i mjerenje energetske siromaštva u EU: nemogućnost adekvatnog zagrijavanja doma; dospjele neplaćene obveze po računima za energiju i prisutnost krova koji propušta, vlažnih zidova, podova ili temelja, ili truleži u prozorskim okvirima ili podu.

Energetsko siromaštvo je stoga kompleksni problem koji zahtijeva interdisciplinarni pristup različitih sektora: energetike, sistema socijalne zaštite, zdravstvenog sistema itd.

U ključne uzroke energetske siromaštva su spadaju: rast cijena energije, uključujući i upotrebu relativno skupih energenata, pad prihoda domaćinstva i osobno siromaštvo, te degradacija stambenog fonda (loša energetska efikasnost) koji se ne obnavlja u onoj mjeri u kojoj bi mogao ili trebao. Sve navedeno čini začarani krug uzorka i posljedica: energetske neefikasnost građevina;

¹ B. Boardman, Fixing Fuel Poverty: Challenges and Solutions. Earthscan, 2010.

² S. Buzar, Energy Poverty in Eastern Europe: Hidden Geographies of Deprivation. Ashgate Publishing, Ltd., 2007.

³ "Overview report on the energy poverty concept" Eszter Turai (MRI), Senta Schmatzberger (BPIE), Rutger Broer (BPIE), 2021, www.comact-project.eu

nizak nivo prihoda, odnosno osobno siromaštvo; isključenja iz energetske mreže; gubitak doma uslijed nepodmirivanja troškova (stambeni kredit, režijski troškovi...); narušeno fizičko i mentalno zdravlje te kvaliteta života; društvena marginaliziranost i izolacija; drugi relevantni uzroci (nizak stupanj obrazovanja, nezaposlenost...).

Energetsko siromaštvo je rezultat većeg broja uticaja od kojih treba posebno izdvojiti sljedeće: (1) Slabe energetske performanse objekata (građevinski materijal, krovni pokrivač, nekvalitetni prozori i vrata...), što je u najvećem broju karakteristika starijih objekata, ali i novijih koji su građeni bez poštovanja Uslova i tehničkih normativa za projektovanje stambenih zgrada i stanova; (2) Niski prihodi nedovoljni za nabavku potrebnih energenata; (3) Nekvalitetna i energetska neefikasna lokalna ložišta (na primer, peć „smederevac“) i korištenje sirovog drveta, koja emituju zagađujuće gasove u unutrašnji prostor i/ili imaju velike toplotne gubitke; (4) Velike zdravstvene i druge javne štete koji nastaju u procesu proizvodnje energije iz fosilnih goriva; (5) Nekvalitetan ogrjevni materijal (niskokalorični i zagađujući ugalj, loženje otpadnih materijala...); (6) Visoke cijene daljinskog grijanja koje su posljedica disfunkcionalnih tehničkih i tehnoloških sistema daljinskog grijanja i visoke cijene energenata. Pored ovih uticaja, energetsko siromaštvo posmatrano iz ugla (negativnih) učinaka na zdravlje ljudi i okoliš je direktno povezano sa radom termoelektrana na ugalj i posljedicama koje emisije iz termoelektrana imaju na zagađenje humane i prirodne sredine.⁴

U kontekstu energetske siromaštva i isključenosti energetska najranjivije kategorije (ugroženima) se smatraju oni potrošači energije koji po svojim sociodemografskim obilježjima i energetskim pokazateljima koji se vežu na njihovo domaćinstvo imaju veću vjerovatnost da budu energetska siromašni od opće populacije. Energetskim siromaštvom su najteže pogođeni građani s niskim prihodima, kao što su najsiromašniji radnici (siromašni zaposleni), penzioneri s niskim primanjima, studenti, mlade odrasle osobe, porodice s mnogo djece i samohrani roditelji, kao i stanovništvo u nepovoljnom položaju koje je ionako izloženo velikim stopama siromaštva (socijalno ugroženi), što obuhvaća i osobe s invaliditetom, starije osobe, etničke manjine posebno romska manjina. Pored toga žene su izloženije većem riziku od energetske siromaštva i njegovim posljedicama zbog toga što u prosjeku primaju niže plaće, ali i zato što u većoj mjeri ovise o grijanju i hlađenju u domaćinstvima jer više vremena provode kod kuće zbog pružanja brige o porodici.

Posljedice energetske siromaštva na kvalitet života domaćinstva su višestruke i, bez izuzetka, negativne: (i) zdravstveni problemi izazvani niskim temperaturama u stanu, (ii) visok stepen unutrašnje zagađenosti prostora – *indoor pollution* – što direktno utiče na povećan stepen obolijevanja i smrtnosti tokom zimskih mjeseci u domaćinstvima sa nekvalitetnim lokalnim ložištima, (iii) smanjenje grijne površine stana odnosno broja prostorija koje se griju, (iv) umanjeње higijenskih standarda i navika zbog hladnoće u kupatilu tokom zimskih mjeseci, (v) pogoršanje uslova stanovanja, uslova za učenje, odmor, praktikovanja kulturnih navika i socijalne interakcije zbog smanjenja grijne površine odnosno prostora stana koji se može koristiti na komforan način, (vi) odricanje ili redukovanje mnogih drugih potreba zbog visokog učešća izdataka za energiju u ukupnom prihodu domaćinstva (hrana, lijekovi, obrazovanje...).

Sumarno, siromašna domaćinstva, ali i ona sa tzv. srednjim prihodima, prinuđena su na različite vidove uštede energije u okolnostima termički slabo izolovanih stambenih objekata i visoke potrošnje energenata za zagrijavanje stanova. Negativni efekti energetske siromaštva posebno se očituju u ranjivim društvenim grupama – domaćinstva sa malom djecom, domaćinstva sa hronično bolesnim članovima, staračka domaćinstva, nezaposleni, domaćinstva ispod ili na granici siromaštva.

⁴ Vidjeti Stuck in the Past. Energy, Poverty and Environment – Serbia and Montenegro. UNDP, Belgrade, 2004.

Energetsko siromaštvo u EU i BiH

Evropska unija

U preporuci Evropske komisije (EU) 2020/1563 o energetsom siromaštvu⁵ navodi se da energetsko siromaštvo označava situaciju u kojoj domaćinstva nemaju pristup osnovnim energetske uslugama. Gotovo 34 miliona Evropljana 2018. nije moglo priuštiti primjereno grijanje u domaćinstvu, zbog čega je energetsko siromaštvo velik problem za EU. U evropskom stupu socijalnih prava, koji su Evropski parlament, Vijeće i Komisija zajednički potpisali 17. novembra 2017., energija se navodi kao jedna od osnovnih usluga kojoj svatko ima pravo pristupa.

Podrška pristupu takvim uslugama mora biti dostupna onima kojima je potrebna. Kako se navodi u preporuci, odgovarajuće grijanje, hlađenje, rasvjeta i električna energija za napajanje kućanskih aparata osnovne su usluge neophodne za dostojanstven životni standard i zdravlje. Pristup energetske uslugama ključan je za socijalnu uključenost. Rješavanje problema energetske siromaštva stoga potencijalno može donijeti višestruke koristi, uključujući smanjenje izdataka za zdravstvo, smanjenje onečišćenja zraka (zamjenom neprikladnih izvora toplinske energije), poboljšanje ugone i dobiti te olakšanje za kućni budžet. Te bi koristi zajednički izravno potaknule privredni rast i blagostanje u Evropskoj uniji.

Energetsko siromaštvo ključni je pojam konsolidiran u zakonodavnom paketu pod nazivom „Čista energija za sve Evropljane”, kojim se želi olakšati pravedna energetska tranzicija.

Na temelju Direktive o energetske efikasnosti 2012/27/EU⁶ Evropskog parlamenta i Vijeća, države članice obvezne su uključiti potrebu za smanjenjem energetske siromaštva u svoje obveze povezane s energetske efikasnošću. Energetska efikasnost jedna je od pet dimenzija evropske Energetske unije. Kroz princip „Prvo energetska efikasnost“ (engl. Energy efficiency first), Evropska unija je prepoznala i potvrdila da je upravo energetska efikasnost evropski najznačajniji izvor energije.

Kako je sažeto navedeno u uvodnoj izjavi 59. preinačene Direktive o električnoj energiji⁷, do energetske siromaštva dolazi zbog kombinacije niskih primanja, visokih troškova energije i loše energetske efikasnosti domova. Riječ je o vrlo složenom pitanju na koje utiču nestabilne cijene na energetske tržištu i loša energetska efikasnost, posebno u pogledu svojstava zgrada, u kombinaciji s čitavim nizom socioekonomskih faktora povezanih s općim siromaštvom i problema povezanih sa sistema posjeda nekretnina. Države članice trebale bi poduzeti potrebne mjere za zaštitu ugroženih i energetske siromašnih kupaca u kontekstu unutarnjeg tržišta električne energije. Takve se mjere mogu razlikovati zavisno o posebnim okolnostima u predmetnim državama članicama i mogu uključivati mjere socijalne ili energetske politike koje se odnose na plaćanje računa za električnu energiju, ulaganje u energetske efikasnost stambenih zgrada ili zaštitu potrošača poput zaštitnih mjera protiv isključivanja. U slučajevima u kojima se univerzalne usluge također pružaju malim poduzećima, mjere kojima se osigurava pružanje univerzalnih usluga mogu se razlikovati zavisno o tome jesu li te mjere namijenjene kupcima iz kategorije domaćinstvo ili malim poduzećima (58).

Račune za režije, uključujući račune za energiju, 2018. nije moglo redovito plaćati 6,8 % ljudi koji žive u privatnim domaćinstvima u EU-u (30,3 miliona ljudi) te su oni bili izloženi riziku od isključenja iz energetske mreže. U istom razdoblju 7,3 % stanovništva EU-a (37,4 miliona ljudi) nije imalo ugodnu temperaturu okoline u svojim domovima.

S tim u vezi Evropska komisija preporučuje da države članice razviju sistemski pristup liberalizaciji energetske tržišta u cilju podjele koristi među svim dijelovima društva, posebno onima kojima je to

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020H1563>

⁶ [untitled \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0944)

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0944>

najpotrebnije, te razviju mjere za rješavanje problema energetske siromaštva koje se temelje na uskoj saradnji svih nivoa uprave, posebno omogućavajući usku saradnju regionalnih i lokalnih vlasti s jedne strane te organizacija civilnog društva i subjekata iz privatnog sektora s druge strane.

Bosna i Hercegovina

U Bosni i Hercegovini⁸ ne postoji jasna definicija energetske siromaštva, kao ni metodologija i indikatori za utvrđivanje i praćenje energetske siromaštva, tako da ne postoji ni regulatorni okvir za njegovo suzbijanje.

Nedostaju politike koje su posebno usmjerene na problematiku energetske siromaštva kao sastavnog dijela održivog razvoja u procesu energetske tranzicije. Pojedine javne politike samo djelimično tretiraju ugrožene potrošače. Određeni napredak je postignut u pogledu zaštite ugroženih potrošača energije u najnovijim verzijama Zakona o električnoj energiji Republike Srpske iz 2020. godine i Zakona o električnoj energiji Federacije Bosne i Hercegovine iz 2013. godine. Međutim, u oba slučaja relevantni podzakonski akti, programi i propisi tek treba da se uspostave. Pojmovi kao što su energetske ranjiv i energetske zaštićeni potrošač se u dokumentima koriste naizmjenično i razlikuju se po značenju među entitetima, što će vjerovatno učiniti provođenje mjera za suzbijanje energetske siromaštva složenijim.

Stanja kao što su energetske siromaštvo i energetske ranjivost prepoznati su u Okvirnoj energetske strategiji BiH do 2035.godine, u novoj Strategiji razvoja Federacije BiH 2021.-2027. godina i u Strategiji razvoja energetske sektora Republike Srpske do 2035. godine. U pomenutim dokumentima je navedeno da je povećanje energetske efikasnosti ključni alat za iskorjenjivanje energetske siromaštva (u dijelu potrošnje električne energije i zagrijavanja domaćinstava). Međutim, još uvijek nedostaju ključni dokumenti za daljnja poboljšanja i direktniji pristup u smislu zakona i podzakonskih akata. Zakon o energetske efikasnosti Federacije Bosne i Hercegovine ("Sl. novine FBiH", br. 22/17) ne spominje ranjive potrošače.

U Zakonu o električnoj energiji Federacije Bosne i Hercegovine ("Sl. novine FBiH", br. 66/2013, 94/2015, 54/2019) navodi se da će Vlada Federacije izraditi i usvojiti Program zaštite ugroženih potrošača električne energije koji pripadaju kategoriji domaćinstava. Izrada navedenog programa počela je 2005. godine ali nikada nije finalizirana, jer su nadležni organi obrazložili da nije bilo osnova za izradu dokumenta u odsustvu demografsko-socijalne karte.

U Zakonu o električnoj energiji Republike Srpske ("Sl. Glasnik RS", br. 68/20) definisan je energetske zaštićeni potrošač, ali sa aspekta socijalno ugroženih potrošača, te je sama implementacija prebačena na lokalne zajednice. Ovim zakonima, energetske ranjivost ostaje usko povezana sa socijalnom ugroženošću, pa se ovaj izazov prenosi na institucije nadležne za socijalnu zaštitu, kao i ministarstva zadužena za socijalnu politiku (na kantonalnom nivou), u kontekstu zaštićenih potrošača.

Zakon o električnoj energiji Brčko distrikta (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 27/2021) ne spominje ugrožene potrošače energije, ali u Brčko distriktu postoje programi za subvencioniranje računa za električnu energiju za socijalno ugrožene potrošače.

Tačan podatak o broju energetske siromašnih domaćinstava ne može se utvrditi, međutim, na osnovu pojedinih pokazatelja, taj broj zasigurno premašuje 50% od ukupne populacije. Postojeće procjene ukazuju da 69% domaćinstava u BiH troši više od 10% svog dohotka za plaćanje računa za električnu i toplotnu energiju, i prema jednoj od postojećih definicija spadaju u energetske siromašnu populaciju stanovništva. Identifikovanje energetske siromašnih domaćinstava u BiH nije moguće bazirati samo na ovom kriteriju, već se moraju primijeniti dodatni kriteriji. U najugroženije

⁸ Vidi više u „Suzbijanje energetske siromaštva u Bosni i Hercegovini – prvi korak energetske tranzicije“ dostupno na https://osfbih.org.ba/images/News/NewsDocs/Energetsko_siromastvo_policy_paper.pdf

grupacije stanovništva, koje su podložnije energetsom siromaštvu, spadaju primaoci socijalne pomoći, jednoroditeljske porodice sa više djece i osobe sa invaliditetom. Penzioneri su također suočeni sa posljedicama energetske siromaštva češće nego domaćinstva u kojima su pojedini članovi zaposleni, obzirom da imaju drugačije životne navike.

Nacrt dokumenta Integrirani nacionalni klimatski i energetski plan Bosne i Hercegovine, koji je pripremljen 2020 godine, i koji je još u procesu usvajanja, samo generalno uključuje energetske siromaštvo, i definiše ciljeve u ovoj oblasti. Usvajanjem dokumenta na državnom nivou bi se kreirali uslovi za uspostavljanje politika o energetsom siromaštvu, na svim nivoima vlasti u BiH.

Odgovor na energetske siromaštvo

Mjerenje energetske siromaštva

U praksi, postoje tri najčešće korištene metode za određivanje načina na koji se mjeri energetske siromaštvo. Svaka od ovih metoda potencijalno daje različite rezultate za nivo energetske siromaštva i svaka može uticati na to kako aktivnost treba da bude usmjerena.

Na terenu se energetske siromaštvo utvrđuje kombinacijom objektivnih i subjektivnih kriterija, te društvenim konsenzusom oko razgraničenja između domaćinstva kojima je potrebna pomoć zajednice zbog energetske siromaštva i onih kojima nije. Naravno da je to razgraničenje često porozno i podložno daljnjim revizijama pod novim spoznajama o energetsom siromaštvu.

Subjektivni kriteriji dijele se u procjene članova kućanstva („ne mogu prikladno zagrijati prostorije“) i procjene socijalnih radnika („prostorije nisu prikladno zagrijane, djeca su pothlađena“).

Članovi domaćinstva uglavnom izražavaju nedovoljnu zagrijanost prostorija u hladnim razdobljima ili nemogućnost podmirivanja računa za energente kako bi postigli dovoljnu zagrijanost prostorija. Međutim, također je moguće da se plaćanjem prikladne potrošnje energije, npr. za zagrijavanje prostorija, ugrožavaju drugi nužni životni troškovi: prehrana, školovanje, učestvovanje u zajednici itd. U takvim slučajevima dolazi do objektivnog prihodovnog siromaštva, čak i ako su nominalno životne prostorije zagrijane na temperaturu od 21°C ili više. Konačno, moguće je da do takve potrošnje dolazi zbog neefikasnosti sistema grijanja ili drugih energetske sistema, gdje se puno energije gubi u okolišu, a pritom se ne postiže željena kvaliteta života.

Subjektivne procjene socijalnih radnika uspoređuju sporno domaćinstvo s ostalim domaćinstvima u zajednici, i u saradnji s porodičnim liječnikom, procjenjuju ugrožava li nedostupnost energenata zdravlje ukućanima i njihovo punopravno učestvovanje u zajednici. Socijalni radnici mogu procijeniti nedostupnost i drugih energenata osim grijanja, npr. količinu vlage u prostorijama, nedovoljno svjetla za obavljanje školskih i profesionalnih aktivnosti i sl. U takvim situacijama, oni mogu upozoriti na potrebu ublažavanja specifično energetske siromaštva ukućana, iako se vjerovatno radi o domaćinstvima koja se bore sa siromaštvom općenito.

Objektivni kriteriji energetske siromaštva dijele se na finansijske i nefinansijske. Nefinansijski kriteriji uključuju opće stanje domaćinstva te se temelje na mjerama kao što su prosječna dnevna temperatura, vlažnost zidova i namještaja, skladištenje i pospremanje hrane, pripremanje hrane, mogućnost rashlađivanja u razdobljima visoke temperature i sl. Finansijski kriteriji s druge strane su stvarni plaćeni trošak za potrošnju energije u domaćinstvu. Najčešće domaćinstva čiji finansijski izdatak za energiju u određenom razdoblju prelazi prosjek finansijskih izdataka za energiju domaćinstava u regiji, a spomenuti finansijski izdatak za energiju čini ta domaćinstva službeno siromašnima nazivamo energetske siromašnim domaćinstvima. Takva su domaćinstva dakle energetske siromašna čak i onda kada im npr. dnevna temperatura prostorija prelazi 21°C u hladnim razdobljima.

U osnovne metode provjere energetske siromaštva spadaju:

Metod rashoda - Metoda rashoda za izračunavanje energetske siromaštva sagledava udio prihoda domaćinstva (neto troškova stanovanja) koji je namijenjen zadovoljavanju energetske potrebe. Ako domaćinstvo treba da potroši više od 10% svog prihoda na energiju, smatra se da je u energetskom siromaštvu, pri čemu se ozbiljnost energetske siromaštva povećava kako se povećava udio prihoda koji se troši na energiju. Izvori podataka koji se koriste za prikupljanje dokaza o potrošnji domaćinstava se također prikupljaju relativno rijetko, što otežava praćenje napretka u borbi protiv energetske siromaštva. Osim toga, neki ljudi mogu imati visoke prihode, ali odluče da žive u domu koji je posebno energetski neefikasan. Iako ovi ljudi troše više od 10% svog prihoda na energiju, ne može se reći da su u osnovnoj deprivaciji i stoga nisu problem politike energetske siromaštva.

Subjektivna metoda - Subjektivna analiza energetske siromaštva postavlja ispitanicima niz pitanja kako bi utvrdili da li su morali bez grijanja ili su živjeli u nedovoljno grijanom domu. Međutim, samoprocjena energetske siromaštva može dati pogrešne utiske kreatorima politike o obimu energetske siromaštva.

Subjektivna kvalitativna procjena drugih – stručnjaka iz službi socijalne zaštite npr. socijalnih radnika u saradnji sa drugim odgovarajućim službama.

Objektivna metoda - Objektivna metoda izračunavanja energetske siromaštva nastoji da modelira ono što tipično domaćinstvo mora potrošiti na energiju da bi se njihov dom zagrijao prema preporučenim normama Svjetske zdravstvene organizacije i upoređuje to sa onim što znamo o prihodima domaćinstva kako bi pokušali odrediti izloženost domaćinstva energetskom siromaštvu.

Model niskog prihoda/visokih troškova - Razvijen od strane Londonske škole ekonomije i zvanično usvojen od strane Vlade Ujedinjenog Kraljevstva za upotrebu u Engleskoj i Velsu, model niskih prihoda/visokih troškova je pokušaj da se pozabave ograničenjima čistog modela energetske siromaštva zasnovanog na potrošnji. Prema ovom modelu da bi se razmatralo u energetskom siromaštvu, domaćinstvo mora imati i nizak prihod i suočiti se sa visokim troškovima energije (definisanim kao dvostruki medijan troškova energije). Ovo je pokušaj da se osigura da statistika o energetskom siromaštvu ne obuhvati ona domaćinstva koja nisu siromašna prihodima, ali odluče da žive u domu sa niskom energetskom efikasnošću.

Pokazatelji energetske efikasnosti se mogu podijeliti u četiri grupe:

- (a) pokazatelji kojima se trošak energije uspoređuje s dohotkom: energetsko siromaštvo kvantificira se usporedbom iznosa koji domaćinstva troše na energiju s njihovim dohotkom (npr. postotak ili broj domaćinstava koja troše više od određenog udjela svojeg raspoloživog dohotka na domaće energetske usluge);
- (b) pokazatelji koji se temelje na samoprocjeni: domaćinstvo se direktno pita u kojoj mjeri smatraju da si mogu priuštiti energiju (npr. mogu li svoj dom dovoljno ugrijati zimi i dovoljno rashladiti ljeti);
- (c) pokazatelji koji se temelje na direktnim mjerenjima: tim se pokazateljima mjere fizikalne varijable kako bi se utvrdila primjerenost energetske usluge (npr. sobna temperatura);
- (d) indirektni pokazatelji: energetsko siromaštvo mjeri se pomoću povezanih faktora, kao što su dospjele neplaćene obveze za režije, broj isključenja i kvaliteta stambenog objekta.

Rješavanje energetske siromaštva mjerama energetske efikasnosti

Hvatanje u koštac sa oskudicom u energiji i poboljšanje kvaliteta unutrašnje sredine domaćinstava sa malim prihodima moguće je izvesti putem sljedećih akcija i mjera koje doprinose ostvarenju tri

različita cilja⁹: a) smanjiti cijene energije za domaćinstvo; b) poboljšati energetske efikasnosti u zgradama nastanjenim najosjetljivijim domaćinstvima, uključujući neophodno ulaganje napora u obučavanje domaćinstava za racionalno korištenje energije i njenu uštedu; c) rad na socijalnom polju, povećavajući koliko je moguće male prihode.

Analiza potrošnje energije i uticaji na zdravlje pokazuju da postoji hitna potreba za propagiranjem najpogodnijih tehnologija za uštedu energije za populaciju sa malim prihodima. Osim toga, te mjere treba da budu što je moguće rentabilnije. Različite zemlje Evropske unije imaju različite strategije i prioritete, već prema klimatskim odlikama i tipologiji zgrada. Uspješnost u postizanju energetske efikasnosti u domaćinstvu sa malim prihodima zavisice od polaznog nivoa energetske efikasnosti i toplotne ugodnosti, opsega poboljšanja efikasnosti i od toga da li su te mjere pristupačne domaćinstvu ili nisu. Sve one bi trebalo da doprinesu potencijalu intervencija u cilju poboljšanja energetske efikasnosti koje utiču na promjene u zdravlju članova domaćinstva.¹⁰

Energetska efikasnost treba imati primat u borbi protiv energetske siromaštva jer doprinosi smanjenju potrošnje energije, izdataka za energiju i emisija stakleničkih plinova te potiče razvoj lokalne privrede. Realizacija mjera energetske efikasnosti ima pozitivne uticaje na zdravlje (uklanjaju se vlaga, stalni propuh i plijesan) te se općenito povećava ugodna stanovanja.

Na bazi iznesenog, kao najrentabilnijim i efikasnim tehnologijama za domaćinstva sa malim prihodima, predlažu se: a) poboljšanje omotača zgrada, b) tehnike pasivnog grijanja i hlađenja, i c) poboljšanje servisiranja zgrada (kao što je zamjena grijnih sistema, rekuperacija toplote i sl.).

Poboljšanje omotača zgrade - Neodgovarajuća izolacija, jednostruki prozori i loša zaštita od promahe – razlozi su prisustva vlage, buđi i promahe, koji stvaraju veliki broj zdravstvenih problema. Zbog toga domaćinstva sa malim prihodima treba da poboljšaju izolaciju komponenata omotača, tj. zidova, krovova, zastakljenja, itd.

Tehnologije pasivnog korištenja sunčeve energije - Usvajajući pasivne tehnologije, povećanje sunčevih dobitaka je potrebno u severnim evropskim zemljama, dok je smanjenje potrebno u zemljama južne Evrope. Međutim, da bi se u potpunosti smanjili uticaji na sredinu, neophodne su još dvije mjere za ostvarenje energetske efikasnosti (električna efikasnost), ili pogodnosti (podmirenje preostalih energetske potreba obnovljivim izvorima energije).

Poboljšanja u servisiranju zgrada i upravljanju energijom u njima - Poboljšanje efikasnosti servisiranja zgrada u kojima žive stanari sa malim prihodima, uglavnom se svode na zamjenu sistema za grijanje. Kada se govori o servisiranju zgrada, treba pomenuti i koncept upravljanja energijom u društvenim stanovima i domaćinstvima sa malim prihodima. Pametni mjerači mogu imati ključnu ulogu u monitoringu društvenih stanova.

Podrška prihodima onih koji žive u energetske siromaštva

Održavanje podrške za prihod domaćinstva je snažno povezano sa osnovnom uskraćenošću. Dakle, podrška prihodima igra veoma važnu ulogu u ograničavanju efekata energetske siromaštva.

Ovaj mjera opisuje podršku i mjere koje su dostupne kako bi se pomoglo ljudima u energetske siromaštva da podmire i upravljaju svojim računima za energiju i radnje koje se poduzimaju kako bi se pomoglo ugroženim potrošačima da iskoriste mogućnosti za aktivno upravljanje i smanjenje energetske troškova. Cijena energije je važan faktor koji doprinosi energetske siromaštva. Poteškoće u podmirivanju troškova energije mogu dovesti do toga da ukućani ne koriste dovoljno energije za održavanje adekvatnog grijanja svog doma, što može dovesti do dugoročnih

⁹ The European Fuel Poverty and Energy Efficiency Project, Good practices experienced in Belgium, Spain, France, Italy and United Kingdom to tackle fuel poverty, 2008.

¹⁰ Liddell, C. and C. Morris, Fuel poverty and human health : A review of recent evidence, Energy Policy, vol. 38, no. 6, 2010, pp. 2987–2997.

zdravstvenih i socijalnih problema. Iako poboljšanje energetske efikasnosti doma može smanjiti račune domaćinstva za energiju, ne može ih eliminirati. Stoga je prepoznato da poboljšanja energetske efikasnosti moraju biti dopunjena odgovarajućom podrškom dohotka za one koji su u riziku od energetske siromaštva.

Direktna finansijska pomoć je mjera koja treba da ide paralelno ali isključivo za najugroženije i to do momenta kada energetska siromašno domaćinstvo ne postigne energetska efikasnost, s obzirom na to da samo finansijske mjere ne omogućavaju korisnicima siguran izlazak iz energetske siromaštva te da se njome djeluje isključivo na ublažavanje problema bez dugoročnog efekta na uzroke energetske siromaštva.

Ovaj pristup obično uključuje direktnu finansijsku podršku - odbitke na mjesečnim računima za energiju, direktne finansijske naknade ili finansijske transfere s ciljem smanjenja ukupnog tereta računa za energiju za domaćinstva i zaštite od isključenja komunalnih usluga.

Direktna finansijska pomoć u vidu smanjenja iznosa računa za energiju je kratkoročno efikasna ali neodrživa mjera gdje se samo sufinansiraju troškovi energije u vidu smanjenja tereta računa za energente te ne pruža dugoročno rješenje problema, odnosno ne doprinosi suzbijanju uzroka i ne umanjuje štetne utjecaje na zdravlje i okoliš koji proizlaze iz energetske neimaštine. Međutim ovakav vid mjere je neophodan za ona domaćinstva koja se trenutno nalaze u teškoj materijalnoj situaciji i za koja nije sigurno da ne mogu obezbijediti osnovne energetske usluge bez finansijske pomoći sistema socijalne politike.

Strateška platforma

Situaciona analiza

Demografska struktura stanovništva

Na području Tuzle u 2021. godini, broj stanovnika iznosio je 108.533¹¹ što je manje u odnosu na stanje prema popisu stanovništva iz 2013. godine. Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2013. godine u gradu Tuzli živjelo je 110.979 stanovnika, od toga 52.745 ili 47,53% osoba muškog spola i 58.234 ženskog spola (52,47%).¹² Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku¹³ u 2021 godini struktura stanovništva po starosti bila je sljedeća: 0-14 godina bilo je 14.212 stanovnika, 15-64 godina 72.229 stanovnika i 65 i više godina 22.092 stanovnika.

Prirodni priraštaj stanovništva u gradu Tuzli, u periodu od 2008. do 2016. godine je u kontinuitetu negativan. U 2016. godini zabilježen je najveći negativni prirodni priraštaj stanovništva (-197). Prirodni priraštaj stanovništva u gradu Tuzli, u periodu od 2018. do 2021. godine je u stalnom padu. Najveći negativni prirodni priraštaj zabilježen je u 2021. godini. Na to utiče politička i ekonomska situacija u Bosni i Hercegovini.

U gradu Tuzli evidentirano je ukupno 42.625 domaćinstava. Prosječan broj članova po domaćinstvu je 2,59, što je identično prosjeku u TK, a nešto manje u odnosu na prosjek u Federaciji BiH (3,09) odnosno, u BiH (3,04). Od ukupnog broja domaćinstava najveći broj je dvočlanih domaćinstava njih 11.365 domaćinstva. Broj domaćinstava sa tri člana je 9.879, domaćinstva sa četiri člana je 7.947, sa pet članova 1.767, sa šest članova 571, sa sedam 141 i sa osam i više članova 95 domaćinstava.¹⁴

¹¹ Tuzlanski kanton u brojkama - Federalni zavod za statistiku, Sarajevo, 2022.

¹² Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini, 2013., Rezultati popisa, "Stanovništvo prema starosti po petogodištima i spolu, nivo općine u BiH", rezultati objavljeni 2016 godine <http://www.popis2013.ba/popis2013/doc/Popis2013prvolzdanje.pdf>

¹³ Tuzlanski kanton u brojkama - Federalni zavod za statistiku, Sarajevo, 2022.

¹⁴ Konačni rezultati Popisa 2013., Knjiga 3. Domaćinstva i porodice, dostupno na: <http://fzs.ba/index.php/popisstanovništva/popis-stanovništva-2013/konacni-rezultati-popisa-2013>

Socijalna struktura stanovništva

Kada je u pitanju pružanja usluga iz oblasti socijalne zaštite na području Grada Tuzla najznačajniji dio obavlja Centar za socijalni rad Tuzla (u daljem tekstu: Centar). Centar je javna ustanova čiji je osnivač Grad Tuzla i koja je organizovana u skladu sa Zakonom o ustanovama ("Službene novine RBiH" broj: 6/92, 8/93 i 13/94). Ustanova svoju djelatnost obavlja poštujući odredbe federalnih i kantonalnih propisa koji uređuju oblast socijalne zaštite, zatim poštujući odredbe i okvire Zakona o trezoru ("Službene novine FBiH" broj: 26/16) i sistema trezorskog poslovanja u okviru kojeg ustanova posluje, te čitav niz zakonskih i podzakonskih akata kojima su uređene specifične pojave u sistemu socijalne zaštite. Finansiranje prava iz oblasti socijalne zaštite vrši se iz budžeta Federacije BiH i budžeta Kantona, ma način da Centar utvrđuje pravo a isplate se vrši iz nadležnih budžeta.

Prema evidencijama Centra pravo na stalnu novčanu pomoć u 2022. godini ostvarilo je 745 osoba. Pravo na stalnu novčanu pomoć mogu ostvariti lica koja su materijalno neobezbjeđena, nesposobna za rad i privređivanje te koja nemaju članove porodice koji su po zakonu dužni da ih izdržavaju ili nemaju mogućnost da ih izdržavaju, te je samim tim ovo jedna od najugroženijih kategorija. Od ukupnog broja ovih lica njih 300 su lica od 18 do 65 godina starosti. Kada je u pitanju broj korisnika jednokratnih novčanih pomoći on iznosi 1325. U pogledu samohranih nezaposlenih roditelja bitno je napomenuti da Centar ne raspolaže sa službenim evidencijama ali da se analizom zahtjeva za ostvarivanje prava na dječiji dodatak došlo do zaključka da na području Grada Tuzla ima 113 korisnika pomoći za opremu djeteta, dok broj korisnika prava na dječiji dodatak prema evidencijama Centra iznosi 611. U 2022. godini 771 lice je ostvarilo pravo na jednokratnu novčanu pomoć iz Budžeta Kantona, a 918 osoba je ostvarilo pravo na interventnu novčanu pomoć iz Budžeta Grada. I jedan i drugi oblik pomoći je za finansiranje osnovnih životnih potreba i liječenja za slučaj teških bolesti, te je i ova grupa stanovništva takođe u riziku od energetske siromaštva. Prema podacima Udruženja penzionera Grada Tuzla na području Grada Tuzle živi oko 500 penzionera sa najnižom penzijom.

Prema podacima Centra u 2022. godini bilo je 350 korisnika invalidnine prema propisima o civilnim žrtvama rata, kao i 768 osoba koji su korisnici jednokratnih novčanih pomoći iz budžeta Kantona. S obzirom na visinu primanja i kompletnu socijalnu sliku ove osobe se takođe mogu svrstati u kategoriju domaćinstava u riziku od energetske siromaštva. Ukupan broj korisnika prava na ličnu invalidninu, i prava na tuđu njegu i pomoć od strane drugog lica za 2022. godinu iznosi 3978. Radi se osobama koje prema nalazu Instituta za medicinsko vještačenje imaju utvrđen invaliditet u procentu 90 ili 100% i shodno svom zdravstvenom stanju spadaju u grupu rizičnih domaćinstava od energetske siromaštva. Prema dostupnim Federalnog zavoda za statistiku na području Grada Tuzla zaključno sa 31.12.2022. godine ima 14.140 nezaposlenih osoba, od tog broja je 8367 su žene¹⁵.

Geografske i stambene karakteristike

Geografski položaj i površine urbanih područja grada Tuzla

Tuzlanska kotlina geografski pripada makroregiji Peripanonske Bosne, odnosno mezoregiji sjeveroistočne Bosne, a nalazi se između Panonske nizije na sjeveru i Dinarskog planinskog sistema na jugu. U regionalno-geografskom pogledu navedeno područje pripada regiji Sjeverne Bosne, odnosno subregiji Šprečko-majevičkog kraja. Tuzlanska kotlina najvećim dijelom pružanja predstavlja riječnu dolinu Jale, desne pritoke Spreče. Kotlina je izdužena pravcem istok-zapad, od naselja Požarnica do Šićkog Broda. Južno-majevičko pobrđe, koje se neotektonski izdiže na rubovima kotline, orografski zatvara ovo područje sa sjeverne, istočne i južne strane. Navedene padine predstavljaju gusto naseljene zone individualnog stanovanja: Mosnik, Crvene Njive, Kula, Ši Selo, Brdo, Krojčica, Batva, Dragodol itd., koje, većim dijelom, nisu priključena na sistem daljinskog grijanja i time snažno utiču na smanjenje kvaliteta zraka iznad urbanog sistema Tuzle. Na zapadu,

¹⁵ Mjesečni statistički pregled Federacije BiH, mart 2023. godine

Tuzlanska kotlina se spaja sa sprečanskom tektonskom depresijom. U zapadnom dijelu Tuzlanske kotline smještena je TE "Tuzla", najveći energetska objekat u Bosni i Hercegovini, čiji je doprinos u ukupnoj emisiji prašine, sumpornih i azotnih oksida dominantan. Prostornim planom Grada Tuzla utvrđeno je 18 urbanih područja i to: urbano područje Tuzla grad i 17 ostalih urbanih područja na ostalom prostoru općine. Urbano područje Tuzla-grad formira prostorni obuhvat 25 cjelovitih mjesnih zajednica površine $P=113,24 \text{ km}^2$. Ostala urbana područja zauzimaju površinu od $P=24,06 \text{ km}^2$.

Stambene karakteristike

Grad Tuzla ima izgrađen sistem javnog daljinskog grijanja koji uglavnom pokriva urbano područje grada Tuzle, međutim veći broj stambenih naselja u Tuzli: Mosnik, Crvene Njive, Kula, Ši Selo, Brdo, Krojčica, Batva, Dragodol itd., čine individualni stambeni objekti koji se griju iz individualnih kotlovnica ili na način sobnog zagrijavanja pećima koje toplotnu energiju obezbjeđuju korištenjem fosilnih goriva. Još uvijek mali broj stambenih objekata se zagrijava iz sistema korištenja obnovljivih izvora energije ili sistemom toplotnih pumpi.

Kategorija stanovništva koja se može identifikovati kao ciljna grupa obuhvaćena ovom Strategijom smanjenja energetske siromaštava, najvećim dijelom stanuje u individualnim objektima loših energetske karakteristika, i u najvećoj mjeri toplotnu energiju za zagrijavanje objekata obezbjeđuju korištenjem fosilnih goriva. Stambeni objekti ove ciljne grupe su najvećim dijelom bez ili sa lošom toplotnom izolacijom individualnih stambenih objekata, sa lošom vanjskom stolarijom. Pri tome ne treba zanemariti ni dio stanovništva koji žive i u kolektivnim stambenim objektima loših energetske karakteristika koje svakako utiču na veće izdvajanje sredstava za grijanje. Većina stanovništva ove populacije još uvijek u svojim objektima u manjoj mjeri ili nikako ne provodi mjere energetske efikasnosti koje se odnose na energijski efikasniju rasvjetu i/ili upotrebu električnih uređaja više energetske klase.

Grad Tuzla u proteklih nekoliko godina periodu provodi programe za sufinansiranje mjera poboljšanja energetske efikasnosti i smanjenja aerozagađenja na području grada Tuzle u oblasti stanovanja u individualnih stambenih objekata kao i programe sufinansiranja izgradnje kompaktnih toplotnih podstanica za daljinsko grijanje u kolektivnim stambenim objektima.

Projekti/programi mjera za poboljšanje energetske efikasnosti i smanjenja aerozagađenja na području grada Tuzle u oblasti individualnog stanovanja se provode od strane nadležne gradske službe, putem javnih poziva. Pomenuta aktivnost se odnosi na provođenje mjera: nabavke i ugradnje kotlova sa isključivim pogonom na drvenu biomasu - peći na pelet, instaliranje sistema toplotnih pumpi, utopljanje individualnih stambenih objekata kao i nabavku i ugradnju kompaktnih toplinskih podstanica - KTP. U tom smislu Grad Tuzla je za period od 2019 – 2022.god je za sufinansiranje mjera poboljšanja energetske efikasnosti utrošila ukupno 3.735.000 KM budžetskih sredstava. Pored toga implementiraju se i pojedinačni projekti utopljanja javnih objekata u vidu nabavke i ugradnje vanjske stolarije. Implementiranim projektima energetske efikasnosti od strane Grada Tuzla obuhvaćeni su dakle, individualni stambeni objekti, javni objekti te objekti mjesnih zajednica na području Grada Tuzla. Sredstva za ove namjene su obezbijeđena iz budžeta Grada Tuzla, entitetskih i kantonalnih fondova i dijelom kroz kreditne i donacije.

Energetske karakteristike

Individualne stambene zgrade (porodične kuće)

Prosječna specifična potrebna energija za zagrijavanje porodičnih kuća u trenutnom stanju i za stvarne klimatske uslove iznosi $203,74 \text{ kWh/m}^2$ godišnje. Ovaj podatak pokazuje da su porodične kuće sa stanovišta potrebne godišnje energije za zagrijavanje (na projektovanu

unutarnju temperaturu od 20 °C) veliki potrošači energije i da spadaju u „D“ energijski razred, odnosno ukazuje na činjenicu da je termoizolacija vanjskog omotača zgrade (vanjska fasada, prozori, vrata, podovi i stropovi) slaba ili u većini slučajeva i ne postoji.

Zgrade kolektivnog stanovanja (više stambene zgrade)

Prosječna specifična potrebna energija za zagrijavanje zgrada kolektivnog stanovanja u trenutnom stanju i za stvarne klimatske uslove iznosi 136,78 kWh/m² godišnje. Ovaj podatak pokazuje da su zgrade kolektivnog stanovanja sa stanovišta potrebne godišnje energije za zagrijavanje (na projektovanu unutarnju temperaturu od 20 °C) veliki potrošači energije i da spadaju u „D“ energijski razred, odnosno ukazuje na činjenicu da je termoizolacija vanjskog omotača zgrada (vanjska fasada, prozori, vrata, podovi i stropovi) veoma slaba.

Obzirom da su uglavnom sve zgrade kolektivnog stanovanja priključene na sistem daljinskog grijanja, potrebna instalirana snaga sistema grijanja u svim zgradama kolektivnog stanovanja, za projektovanu vanjsku temperaturu od -17 °C i u trenutnom stanju zgrada, iznosi 186,38 MW, dok je specifično toplotno opterećenje 145,85 W/m².

Sve stambene zgrade (porodične kuće i više stambene zgrade)

Prosječna specifična potrebna energija za zagrijavanje svih stambenih zgrada u trenutnom stanju i za stvarne klimatske uslove iznosi 176,57 kWh/m² godišnje. Ovaj podatak pokazuje da su sve stambene zgrade sa stanovišta potrebne godišnje energije za zagrijavanje (na projektovanu unutarnju temperaturu od 20 °C) veliki potrošači energije i spadaju u „D“ energijski razred, odnosno ukazuje na činjenicu da je termoizolacija vanjskog omotača zgrada (vanjska fasada, prozori, vrata, podovi i stropovi) veoma slaba.

Povezanost strategije sa postojećem strateškim dokumentima i zakonima

Strategija smanjenja energetske siromaštava Gradu Tuzla (2023-2028) u potpunosti je povezana i doprinosi ostvarenju strateških ciljeva utvrđenih Strategijom razvoja Grada Tuzla 2012.-2026. (revidirana za period 2019.-2021.) a koji se odnosi na Strateški cilj 2: Unaprijediti javnu infrastrukturu i kvalitet društvenog života građana uz povećanje socijalne uključenosti u dijelu SEC 2.1. Povećati socijalnu uključenost i zaštitu građana, te Strateški cilj 3: Poboljšanje kvaliteta okoliša u dijelu SEC3.1. Smanjiti nepovoljne uticaje na okoliš

Strategija smanjenja energetske siromaštava Gradu Tuzla (2023-2028) u potpunosti je povezana i doprinosi realizaciju Akcionog plana održivog upravljanja energijom i prilagođavanja klimatskim promjenama Grada Tuzla (SECAP) za period do 2030. godine u dijelu Plana mjera Grada Tuzle za postizanje postavljenog cilja smanjenja emisija CO₂ do 2030. godine, Akcionog plana energetske održivog razvoja Općine Tuzla (SEAP), te Odlukom o provođenju Prostornog plana Grada Tuzla za period 2010-2030 godine.

Strateška vizija i ciljevi utvrđeni ovom Strategijom smanjenja energetske siromaštava u potpunosti doprinose ispunjenju zakonskih obaveza lokalne zajednice i javne ustanove Centar za socijalni rad Tuzla koje su utvrđene Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom (Sl.novine Tuzlanskog kantona", br.5/12-prečišćeni tekst, 7/14, 11/15, 13/16, 4/18, 12/20, 22/21, 5/22, 8/22, 10/22, 14/22 i 19/22).

Napomena: S obzirom na nedostatak zvaničnih i preciznih podataka o stanju energetske siromaštava kao i podataka o socijalnom stanju građana Tuzle, Strateške smjernice za smanjenje energetske siromaštava su rađane na bazi procjene nadležnih gradskih službi i institucija (Centar za socijalni rad Tuzla). Precizniji podaci će biti dostupni nakon mapiranja i utvrđivanja stanja energetske siromaštava ili izrade socijalne karte, što će dati realniju osnovu za procjenu potreba domaćinstava pogođenim energetske siromaštvom i shodno tome precizniju procjenu mjera i nivoa finansiranja kod izrade Akcionog plana 2026-2028 godina.

Strateška vizija

Detaljna situaciona analiza i kontekst izrade Strateških smjernica za smanjenje energetske siromaštva, u krajnjem upućuje na ključne strateške fokuse:

- Kako identificirati energetska siromašna domaćinstva ili kategorije stanovništva i pratiti stanje na lokalnom nivou;
- kako smanjiti rizik od energetske siromaštva za energetska siromašna i domaćinstva koja su koja su u riziku programima socijalne zaštite;
- kako unaprijediti znanje energetska siromašnih i domaćinstva koja su koja su u riziku o energetskom siromaštvu i rješavanju izazova s kojima se susreću;
- kako smanjiti ili eliminirati energetska siromaštva primjenom mjera energetske efikasnosti i održivosti i njihovom integracijom sa mjerama socijalne zaštite.

Vizija predstavlja izjavu o željenoj promjeni u dugoročnoj razvojnoj perspektivi, čak i nakon predviđenog strateškog perioda. U definiranju vizije osnovni pristup je da energetska efikasnost treba imati primat u borbi protiv energetske siromaštva jer doprinosi smanjenju potrošnje energije, izdataka za energiju i emisija stakleničkih plinova te potiče razvoj lokalne privrede i ima pozitivne uticaje na zdravlje, dok je direktnu finansijsku pomoć neophodno pružati isključivo za najugroženije i to do momenta kada energetska siromašna domaćinstva ne postigne energetska efikasnost.

Vizija Grada Tuzla u eliminisanju energetske siromaštva je:

„Energetska efikasna i održiva zajednica u kojoj niko nije energetska zapostavljen“

Vizija se temelji na ciljevima održivog razvoja u Bosni i Hercegovini i principu Agende 2030 za održivi razvoji „niko ne smije biti isključen“, kojim se teže eliminirati multidimenzionalni uzroci siromaštva i nejednakosti kao i diskriminacija u svim oblicima. Uvođenje tog principa u praksu zahtijeva mehanizme upravljanja i odgovornosti na svim nivoima, od lokalnog do međunarodnog, kako bi se osiguralo provođenje mjera za osiguravanje jednakosti.

Temeljni polazište Strateških smjernica za smanjenje energetske siromaštva, se zasniva na strateškom pravcu Okvira održivog razvoja BiH u dijelu Pametni rast „Zeleni rast i čista energija“ i Društvo jednakih mogućnosti koji potiče ispunjenje principa agende 2030. „niko ne smije biti zapostavljen“ čiji je cilj naveden u poglavlju „Ljudi“ osigurati dostojanstven i ravnopravan život u zdravom okruženju za sve građane Bosne i Hercegovine, razvojnih ciljeva i prioriteta Strategije razvoja Federacije BiH, Povećati energetska efikasnost i Smanjivati siromaštva i socijalnu isključenost u kojem se propisuje mjera „Osigurati socijalne programe za smanjivanje energetske siromaštva“, te Razvojne strategije Grada Tuzla.

Strateške smjernice za smanjenje energetske siromaštva je alat za provođenje Agende 2030 i Ciljeva održivog razvoja, i Okvira održivog razvoja BiH na područje Federacije BiH. Istovremeno je i u funkciji realizacije Strategije razvoja Federacije kojom je predviđeno strateškim ciljem 2. Prosperitetan i inkluzivan razvoj, te strategije razvoja Grada Tuzla.

Vizija predstavlja osnovu za utvrđivanje strateških ciljeva čijom će se realizacijom doprinijeti ostvarivanju vizije eliminisanja energetske siromaštva, koji prožimaju sve ciljeve i snažno podržavaju energetska efikasna i održiv razvoj Grada Tuzla.

Strateške smjernice za smanjenje energetske siromaštva Grada Tuzla bit će osnova za izradu nove Strategije razvoja Grada Tuzla. Na osnovu iskustva i analize realizacije pilot faze (Akcioni plan za smanjenje energetske siromaštva 2024-2025) pristupit će se eventualnim izmjenama i njihovim inkorporiranjem u strateški razvojni plan Grada Tuzla.

Strateški ciljevi

Strateške smjernice za smanjenje energetske siromaštva će se temeljiti na priznavanju prava na energiju te su u njoj utvrđeni ambiciozni, ali realistični ciljevi za ostvarenje osnovnog stupa socijalnih prava, eliminisanje energetske siromaštva i dostizanje ciljeva održivog razvoja u odnosu na osiguranje pristupa materijalno pristupačnoj, pouzdanoj, održivoj i modernoj energiji za sve. Dugoročno njome bi se trebalo nastojati potpuno iskorijeniti energetske siromaštvo.

U funkciji ostvarivanja vizije utvrđeni su strateški ciljevi smanjenja energetske siromaštva:

- **Strateški cilj 1. Ublažiti energetske siromaštvo ugroženih domaćinstava programima socijalne zaštite**
- **Strateški cilj 2. Podići svijest i znanje građana o energetske siromaštva i rješavanju izazova s kojima se susreću domaćinstva u riziku od energetske siromaštva**
- **Strateški cilj 3. Smanjiti rizik od energetske siromaštva podsticanjem mjera energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije**

Uzimajući u obzir da je energetske siromaštvo rezultat društvenih, ekoloških, privrednih i geopolitičkih faktora, ono iziskuje *holistički pristup* u njegovom rješavanju, što podrazumijeva sveobuhvatnu analizu tog pitanja i potreba domaćinstava te uključivanje raznih aktera, od potrošača, socijalnih institucija (centara za socijalni rad), organizacija civilnog društva i preduzeća do regionalnih i lokalnih vlasti.

Strateške smjernice za smanjenje energetske siromaštva uključuju kako energetske tako i neenergetske mjere za uklanjanje temeljnih uzroka energetske siromaštva i ublažavanje uslova za energetske siromašna i ranjiva domaćinstva. Njome se želi osigurati da mjere energetske efikasnosti i tranzicije budu osmišljene i provedene na pravedan, pravičan i uključiv način, tako da nitko ne bude zapostavljen niti isključen.

Indikatori i definicija energetske siromaštva

Indikatori energetske siromaštva su urađeni u skladu sa faktorima koji opisuju energetske siromaštvo koji se odnose na: ekonomski i socio-demografske faktore i energetske faktore.

U ekonomske i socio-demografske faktore ubrajaju se: Demografski aspekt (broj, spol i starost članova/ica domaćinstva); Finansijski aspekti (prihodi i troškovi energije); Zdravstveni aspekt (psihičko i fizičko zdravlje).

U energetske faktore ubrajaju se: Procjena energetske klase i ilustrativni indikatori (izolacija, vlaga, plijesan, propuh, sistem grijanja); Energetske usluge (grijanje, hlađenje, topla voda u domaćinstvu; kuhanje, rasvjeta, pranje i ostalo).

Za uspostavljenje indikatora energetske siromaštva, odnosno definiranja prioritetnih ciljnih grupa, uspostavljeni su kriteriji prema sedam grupa i to: 1. energetske status objekta (izolacija, grijanje i električna energija), 2. energetske klasa objekta, 3. vlasništvo objekta, 4. vrsta stambene jedinice, 5. prihodovna strana – novčana podrška (socijalne naknade i pomoći), 6. ekonomski status domaćinstva, 7. socijalne kategorije stanovništva. Definirani su i uslovi za dobijanje podrške i pomoći. Kao osnova za identifikaciju energetske siromaštva uzima se DOMAĆINSTVO. Kombinacijom navedenih faktora utvrđivat će se kriterij za svaku mjeru.

U kontekstu vizije za eliminaciju energetske siromaštva i definiranih indikatora postavljena je definicija energetske siromaštva koja glasi „**Energetske siromaštvo je stanje u kojem domaćinstvo nije u mogućnosti da obezbijedi potrebnu količinu energije, neophodnu za zdrav i dostojanstven život, na način koji ne ugrožava druge osnovne životne potrebe domaćinstva i šire zajednice**“.

Domaćinstva pogođena energetske siromaštvom kategoriziraju u 3 grupe i to:

1. Energetski siromašna domaćinstva (*apsolutno/ekstremno energetski siromašna domaćinstva*)

Domaćinstva sa veoma niskim primanjima koja nemaju adekvatne energetske usluge i ne mogu sebi priuštiti potrebnu količinu energije, neophodnu za zdrav i dostojanstven život (grijanje, rasvjeta, zagrijavanje vode,..) na način koji ne ugrožava zadovoljavanja osnovnih životnih potreba domaćinstva.

U ovu grupu domaćinstava se ubrajaju: korisnici stalne novčane pomoći, korisnici privremene novčane pomoći, korisnici novčane egzistencijalne naknade. Lica svrstana u ovu grupu pripadaju jednoj od sljedećih socijalnih kategorija stanovništva: lica nesposobna za rad i privređivanje, nezaposlene osobe, starije osobe, samohrani nezaposleni roditelji, mladi koji izlaze iz sistema socijalne zaštite, demobilisani borci.

Ovoj grupi energetski siromašnih domaćinstava pripadaju domaćinstva čiji ukupni prihodi domaćinstva ne prelaze 25% prosječne plaće u Federaciji BiH po članu domaćinstva.

Opisana kategorija stanovništva živi u individualnim stambenim objektima u privatnom vlasništvu, sa lošim energetske karakteristikama, bez toplotne vanjske izolacije, sa sobnim grijanjem, sa električnim uređajima loše energetske klase.

2. Energetski ugrožena domaćinstva (*relativno energetski siromašna domaćinstva*)

Domaćinstva koja imaju zadovoljavajuće energetske usluge ali usljed materijalne deprivacije nemaju dovoljno prihoda da obezbijede potrebnu količinu energije, neophodnu za zdrav i dostojanstven život, na način koji ne ugrožava druge osnovne životne potrebe domaćinstva i šire zajednice, te su izloženi smanjenom mogućnošću plaćanja osnovnih energetske usluga (grijanje, el. energija, topla voda i dr.) i odricanja u drugim područjima života (kvalitetna ishrana, odjeća, obrazovanje, odmor, i dr.)

U ovu grupu domaćinstava se ubrajaju: korisnici novčane egzistencijalne naknade, korisnici naknade civilne žrtve rata, korisnici minimalne i zagarantovane penzije, korisnici naknade po osnovu nezaposlenosti, korisnici lične invalidnine (I i II kategorija), korisnici novčane naknade na ličnu invalidninu iz boračke zaštite, korisnici porodične invalidnine. Lica svrstana u ovu grupu pripadaju jednoj od sljedećih socijalnih kategorija stanovništva: osobe sa invaliditetom (60 – 100 % oštećenja organizma), demobilisani borci, civilne žrtve rata, starije osobe, demobilisani borci penzioneri, porodice šehida i poginulih boraca, zaposleni siromašni, ratni vojni invalidi.

Ovoj grupi energetski ugroženih domaćinstava pripadaju domaćinstva čiji ukupni prihodi domaćinstva ne prelaze 35% prosječne plaće u Federaciji BiH po članu domaćinstva.

Opisana kategorija stanovništva živi u individualnim i kolektivnim stambenim objektima u privatnom vlasništvu, sa lošim energetske karakteristikama po osnovu vizualnog pregleda objekta, bez toplotne vanjske izolacije, sa centralnim ili sobnim grijanjem, sa električnim uređajima loše energetske klase, energetski neefikasne rasvjete.

3. Energetski ranjiva domaćinstva (*domaćinstva u riziku od energetske siromaštva*)

Domaćinstva koja imaju adekvatne energetske usluge i koja sebi mogu priuštiti zadovoljavajuće energetske usluge za obezbjeđenje potrebne količine energije, neophodne za zdrav i dostojanstven život, na način koji ne ugrožava druge osnovne životne potrebe domaćinstva i šire zajednice, ali su osjetljiva na negativne uticaje glavnih uzroka energetske siromaštva kao što su porast cijena energenata, nemogućnosti ulaganja u energetske efikasnost i sl. što dovodi do smanjenja njihove sposobnosti prilagođavanja na razne energetske izazove i povećanog rizika da postane energetski ugroženo ili siromašno.

U ovu grupu domaćinstava se ubrajaju: korisnici minimalne i zagarantovane penzije, korisnici naknade po osnovu nezaposlenosti, korisnici novčane naknade na ličnu invalidninu iz boračke zaštite, korisnici porodične invalidnine. Lica svrstana u ovu grupu pripadaju jednoj od sljedećih socijalnih kategorija stanovništva: starije osobe, demobilisani borci, penzioneri, zaposleni siromašni, samohrani roditelji, ratni vojni invalidi.

Ovoj grupi energetski ugroženih domaćinstava pripadaju domaćinstva čiji ukupni prihodi domaćinstva ne prelaze 45% prosječne plaće u Federaciji BiH po članu domaćinstva.

Opisana kategorija stanovništva živi u individualnim i kolektivnim stambenim objektima u privatnom vlasništvu, sa lošim energetskim karakteristikama po osnovu energetskog audita, bez toplotne vanjske izolacije, sa centralnim ili sobnim grijanjem, sa električnim uređajima loše energetske klase, energetski neefikasne rasvjete.

Tabela energetski ugroženih domaćinstava se nalazi u prilogu (Anex 2).

Koordinacija i odgovornost za energetsko siromaštvo

Za koordinaciju izrade, provedbe, implementacije i za praćenje realizacije Strateških smjernica unutar gradske uprave zaduženo je Koordinaciono tijelo za implementaciju mjera za smanjenje energetskog siromaštva koju će imenovati gradonačelnik Grada Tuzla.

Koordinaciono tijelo će biti sastavljeno od predstavnika nadležnih službi Grada Tuzla (Služba za komunalne poslove, izgradnju i pitanja mjesnih zajednica; Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu; Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoline; Služba za boračko-invalidsku zaštitu, stambene poslove i integraciju raseljenih lica; Služba civilne zaštite), Centra za socijalni rad Tuzla, i drugih relevantnih organizacija.

Zadaci Gradske uprave u realizaciji Strateških smjernica za smanjenje energetskog siromaštva su sljedeći:

- uspješno integrirati ciljeve i mjere Strateških smjernica u razvojnu strategiju Grada Tuzla i ostale relevantne strateške dokumente;
- osigurati stručni kadar za realizaciju identificiranih mjera suzbijanja energetskog siromaštva i energetske efikasnosti;
- osigurati finansijska sredstva za realizaciju mjera za koje je Grad Tuzla identificiran kao nositelj;
- pravovremeno komunicirati i zajednički usuglasiti provođenje mjera koje nisu u nadležnosti općinske uprave s predviđenim nositeljima i ostalim uključenim akterima;
- podržati kontinuirano provođenje mjera kroz čitavo razdoblje provedbe Strateških smjernica za smanjenje energetskog siromaštva;
- osigurati izradu Akcionog plana za period 2026 – 2028;
- osigurati praćenje i informisanje Gradskog vijeća Tuzla o dinamici realizacije plana do 2028. godine;
- kontinuirano informirati građane o realizaciji Strateških smjernica za smanjenje energetskog siromaštva;
- osigurati učestvovanje svih relevantnih aktera i građana u čitavom procesu od izrade do praćenja realizacije Strateških smjernica za smanjenje energetskog siromaštva.

Programski ciljevi i mjere

Strateški cilj 1. Ublažiti energetska siromaštvo programima socijalne zaštite ugroženih domaćinstava

Programski cilj 1.1. Osigurati socijalne programe finansijske pomoći za smanjivanje energetskog siromaštva

Mjera 1.1.1. Jednokratne novčane socijalne pomoći za finansiranje osnovnih životnih potreba (električna i toplotna energija i druge potrebe) energetski siromašnih domaćinstava

Kratak opis mjere i aktivnosti	Mjera se odnosi na dodjelu socijalnih jednokratnih novčanih pomoći za osnovne životne potrebe u skladu sa Pravilnikom kojeg je donijelo Gradsko vijeće Grada Tuzla. Energetski siromašnim domaćinstvima će se sufinansirati troškovi jednokratno na godišnjem nivou a dodjeljivat će se po članu domaćinstva u iznosu predviđenom Pravilnikom. Nevedena mjera će se realizirati u okviru već postojećeg programa socijalne pomoći siromašnim domaćinstvima koju realizira Grad Tuzla, uz navođenje da se sredstva dodjeljuju za nabavku električne i toplotne energije. Aktivnosti: <ul style="list-style-type: none">- Informisanje građana putem sredstava javnog informisanja- Podnošenje prijava za dodjelu finansijske pomoći- Odobravanje novčane pomoći
Nadležno tijelo/nosilac	- Služba za kulturu, sport mlade i socijalnu zaštitu Grada Tuzla
Partneri u realizaciji	- Centar za socijalni rad Tuzla
Vremenski period realizacije	2024-2028
Mjerljivi indikatori realizacije	- Broj domaćinstava obuhvaćen mjerom - Iznos novčane pomoći
Korisnici mjere	Energetski siromašna domaćinstva
Broj korisnika	Oko 2000 domaćinstava
Kriterij za ostvarenje mjere	Korisnici javne novčane podrške i to: <ul style="list-style-type: none">- korisnici stalne novčane pomoći- korisnici privremene novčane pomoći- korisnici novčane egzistencijalne naknade
Procjena potrebnih sredstva	50.000,00 KM godišnje 250.000,00 KM ukupno
Izvori finansiranja	Budžet Grada Tuzla
Mogući efekti/ishodi	Obezbijedena dodatna količina električne i toplotne energije za energetski siromašna domaćinstava

Strateški cilj 2. Podići svijest i znanje građana o energetsom siromaštvu i rješavanju izazova s kojima se susreću domaćinstva u riziku od energetske siromaštva

Programski cilj 2.1. Uspostaviti sistem identifikacije, mjerenja, efektivnog ciljanja energetske siromašnih domaćinstva i praktičnih intervencija

Mjera 2.1.1. Identifikacija i mapiranje energetske siromašnih domaćinstva

Kratak opis mjere i aktivnosti	Mjera predviđa izradu sveobuhvatne karte energetske siromašnih domaćinstava u gradu Tuzla na osnovu definiranih kriterija putem koje će se moći planirati sveobuhvatni programi finansijske i nefinansijske pomoći energetske ugroženim domaćinstvima. Izradom sveobuhvatne karte utvrdit će se nivo finansijske te energetske ugroženosti. <i>Aktivnosti:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Raspisivanje Javnog poziva i angažiranje organizacije za identifikaciju i mapiranje energetske siromašnih domaćinstva čiji će zadatak obuhvatati: - Izrada metodologije i instrumenta mapiranja - Izrada elektronske baze za unos podataka o domaćinstvima - Posjeta domaćinstvima i utvrđivanje stanja na terenu - Unos podataka u bazu - Izrada izvještaja o svakom mapiranom domaćinstvu i ukupnog stanja
Nadležno tijelo/nosilac	- Nadležna služba Grada Tuzla
Partneri u realizaciji	- Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu Grada Tuzla, - Centar za socijalni rad Tuzla, Služba civilne zaštite, NVO sektor, Mjesne zajednice i druge nadležne službe Grada Tuzla
Vremenski period realizacije	2024 - 2025
Mjerljivi indikatori realizacije	- Realizirane kućne posjete u oko 2000 energetske ugroženih domaćinstva i identificirana energetske siromašna domaćinstva. - Izrađena baza podataka energetske siromašnih domaćinstava na području grada Tuzla i utvrđeno stanje energetske siromašnih domaćinstva.
Korisnici mjere	Energetske siromašna domaćinstva
Broj korisnika	Oko 2000 domaćinstava
Kriterij za ostvarenje mjere	- korisnici stalne novčane pomoći - korisnici privremene novčane pomoći - korisnici novčane egzistencijalne naknade
Procjena potrebnih sredstva	20.000,00 KM godišnje 40.000,00 KM ukupno
Izvori finansiranja	- Budžet Grada Tuzla (20.000,00 KM) - Drugi izvori finansiranja: budžeti viših nivoa vlasti i fondovi NVO, Evropske komisije i međunarodnih organizacija (20.000,00 KM)
Mogući efekti/ishodi	Utvrđeno stanje energetske siromašnih domaćinstava na području grada Tuzla, kao preduslov za kvalitetno planiranje programa finansijske i nefinansijske pomoći

Mjera 2.1.2. Praćenje i mapiranje žarišnih područja energetske siromaštva

Kratak opis mjere i aktivnosti	Mjera se odnosi na uspostavljanje mehanizma za analizu, praćenju, izvještavanja o stanju energetske siromaštva i utvrđivanja najvećih žarišnih problema energetske siromašnih domaćinstava, korisnika pomoći u gradu Tuzla po osnovu energetske siromaštva, te predlaganje neophodnih dodatnih mjera za njegovo smanjenje i postizanja njihove energetske efikasnosti. <i>Aktivnosti:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Formiranje tima (komisije) za praćenje
---------------------------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> - Izrada "Metodologija utvrđivanja kriterija i praćenja energetske siromašnih domaćinstava" - Utvrđivanje stanja na terenu na osnovu informacija dobijenih od strane nadležnih institucija (Partnera u realizaciji), te provjera i savjetodavnih intervencija u energetske siromašnim domaćinstvima (Mjera 2.1.1.) - Davanje preporuka u kreiranju mjera za smanjenje energetske siromaštva u skladu sa utvrđenim žarišnim područjima.
Nadležno tijelo/nosilac	- Nadležna služba Grada Tuzla
Partneri u realizaciji	<ul style="list-style-type: none"> - Služba za komunalne poslove, izgradnju i pitanja mjesnih zajednica - Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu Grada Tuzla, - Centar za socijalni rad Tuzla, Služba civilne zaštite, Mjesne zajednice, NVO sektor i druge nadležne organizacije i službe Grada Tuzla
Vremenski period realizacije	2024-2028
Mjerljivi indikatori realizacije	<ul style="list-style-type: none"> - Izrađen dokument "Metodologija utvrđivanja kriterija i praćenja energetske siromašnih domaćinstava" - Izvještaji o promjenama energetske statusa za ciljnu grupu domaćinstava - Preporuke (mjere) za suzbijanje energetske siromaštva
Korisnici mjere	Energetski siromašna domaćinstva
Broj korisnika	Oko 2000 domaćinstava
Kriterij za ostvarenje mjere	<p>Korisnici javne novčane podrške i to:</p> <ul style="list-style-type: none"> - korisnici stalne novčane pomoći - korisnici privremene novčane pomoći - korisnici novčane egzistencijalne naknade
Procjena potrebnih sredstva	Mjera će se realizovati u okviru redovnih aktivnosti nadležne službe
Mogući efekti/ishodi	Uspostavljen mehanizam praćenja i utvrđivanja stanja energetske siromaštva s ciljem poduzimanja kvalitetnih i pravovremenih mjera za njegovo smanjenje kroz programe finansijske i nefinansijske pomoći

Programski cilj 2.2. Osigurati energetske preglede i savjetovanje za domaćinstva pogođena energetske siromaštvom

Mjera 2.2.1. Provjere i savjetodavne intervencije u domaćinstvima koja se suočavaju s energetske siromaštvom

Kratak opis mjere i aktivnosti	<p>Mjera se odnosi na preliminarni (jednostavni vizuelni) energetske preglede domaćinstva na osnovu utvrđenog stanja pružati energetske savjete domaćinstvima za uštedu energije ili preporuka za poduzimanje daljnjih koraka ka boljoj energetske efikasnosti. Provjere u domaćinstvima koja se suočavaju sa energetske siromaštvom imaju za cilj: identificirati uzroke gubitka topline u kući; pomoći u identifikaciji i rješavanju problema s vlagom ili plijesni; ponuditi korisne savjete za uštedu energije i vode a pritom osigurati da dom ostane siguran i udoban. Prilikom pregleda odgovorne osobe koje vrše pregled će popunjavati energetske upitnike.</p> <p><i>Aktivnosti:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Raspisivanje Javnog poziva i angažiranje organizacije za utvrđivanje stanja i pružanja energetske savjeta domaćinstvima čiji će zadatak obuhvatati: - Posjete domaćinstvima i pružanje savjeta za smanjenje energetske siromaštva - Evidentiranje stanja izvršene provjere i sumiranje podataka po svakom domaćinstvu i ukupno - Izvještavanje o svakom domaćinstvu te ukupnom stanju
Nadležno tijelo/nosilac	- Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoline Grada Tuzla
Partneri u realizaciji	- Služba za kulturu, sport, mlade i socijalnu zaštitu Grada Tuzla,

	- Centar za socijalni rad Tuzla, Služba civilne zaštite, NVO sektor, Mjesne zajednice i druge nadležne službe Grada Tuzla
Vremenski period realizacije	2024-2028 - Kontinuirano u skladu sa "Metodologija utvrđivanja kriterija i praćenja energetske siromašnih domaćinstava"
Mjerljivi indikatori realizacije	- Broj provedenih terenskih posjeta i ispunjenih upitnika o energetske siromaštvu - Broj udijeljenih praktičnih savjeta i preporuka za realizaciju jednostavnih mjera
Korisnici mjere	Domaćinstava pogođena energetske siromaštvom (<i>energetski siromašna, ugrožena i ranjiva domaćinstva</i>)
Broj korisnika	Oko 2000 domaćinstava ukupno (oko 400 godišnje)
Kriterij za ostvarenje mjere	Socio-ekonomski i energetske status naveden u indikatorima domaćinstava pogođenim energetske siromaštvom (Anex 2.)
Procjena potrebnih sredstva	8.000,00 KM godišnje 40.000,00 KM ukupno
Izvori finansiranja	- Budžet Grada Tuzla (20.000,00 KM) - Drugi izvori finansiranja: budžeti viših nivoa vlasti i fondovi NVO, Evropske komisije i međunarodnih organizacija (20.000,00 KM)
Mogući efekti/ishodi	Identificirani uzroci gubitka topline u korisničkim domaćinstvima i pružene savjetodavne usluge za uštedu energije i energetske efikasnost domaćinstava pogođena energetske siromaštvom za dugoročnije rješavanje problema energetske siromaštva

Programski cilj 2.3. Edukacija i podizanje svijesti građana na temu energetske siromaštva i energetske efikasnosti

Mjera 2.3.1. Finansiranje i sufinansiranje organizacija civilnog društva za projekte iz oblasti energetske siromaštva

Kratak opis mjere i aktivnosti	<p>Mjera se odnosi na finansiranje lokalnih organizacija civilnog društva koje će putem realizacije projekata raditi na smanjenju energetske siromaštva realizacijom edukativno-informativnih i savjetodavnih aktivnosti i podizanju svijesti građana o načinim uštede energije i mjerama energetske efikasnosti i održivosti. Ovom mjerom će se finansirati projekti koji imaju za cilj smanjenje energetske siromaštva, a čije aktivnosti obuhvataju edukativno-informativno-savjetodavni rad sa domaćinstvima koja su pogođena energetske siromaštvom i realizacija javnih kampanja.</p> <p>Organizacija raznih edukativnih događaja treba da obuhvati što veći broj građana kako bi se upoznali s tematikom energetske siromaštva, prilikama i načinima njegovog prevazilaženja. Upoznavanje građana s pojmom i idejom demokratizacije korištenja obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti s ciljem postupnog prelaza od građana koji su samo korisnici i potrošači energenata prema građanima koji su informirani potrošači i kasnije potrošači s vlastitom proizvodnjom. Pored domaćinstvima pogođenih energetske siromaštvom aktivnostima edukacije će biti organizovana u za djecu i mlade kako bi se upoznavali s tematikom energetske siromaštva, prilikama i načinima njegovog prevazilaženja, te upoznali sa mjerama i metodama korištenja obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti.</p> <p>Mjera se odnosi i na organizaciju i realizaciju javnih kampanja u oblasti energetske pismenosti i energetske efikasnosti kako bi se što veći broj građana informisao o načinima uštede energije.</p> <p>Ova mjera će se provoditi u okviru javnih poziva koji Grad Tuzla (već postojeći programi podrške rada udruženjima) i drugi nivoi raspisuju kao podršku radu NVO</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Raspisivanje Javnog poziva sa naznačenim LOT-om za obalast energetske siromaštvo
---------------------------------------	--

	- Odabir organizacija i realizacija projekata
Nadležno tijelo/nosilac	- Služba za kulturu, sport mlade i socijalnu zaštitu Grada Tuzla
Partneri u realizaciji	NVO sektor kao i ostale relevantne ustanove i službe
Vremenski period realizacije	2024 - 2028
Mjerljivi indikatori realizacije	- Broj raspisanih javnih poziva - Broj organizacija podržan za realizaciju projekata - Broj korisnika projekata
Korisnici mjere	Direktni - Lokalne organizacije civilnog društva Indirektni - Domaćinstava pogođena energetske siromaštvom i građani Tuzle
Broj korisnika	
Kriterij za ostvarenje mjere	Projekti čiji se ciljevi odnose na smanjenje energetske siromaštva i energetske efikasnosti
Procjena potrebnih sredstva	20.000,00 KM godišnje 100.000,00 KM ukupno
Izvori finansiranja	- Budžet Grada Tuzla (50.000,00 KM) - Drugi izvori finansiranja: budžeti viših nivoa vlasti i fondovi NVO, Evropske komisije i međunarodnih organizacija (50.000,00 KM)
Mogući efekti/ishodi	Informisani i educirani članovi domaćinstava pogođenih energetske siromaštvom i građani grada Tuzla sa problematikom energetske siromaštva, mogućnostima i načinima njegovog prevazilaženja, te podignuta svijest o potrebi primjene mjera energetske efikasnosti za smanjenje energetske siromaštva i zaštite okoliša.

Mjera 2.3.2. Informisanje i savjetovanje u pripremi dokumentacije za prijavu na javne pozive za sufinansiranje energetske obnove domaćinstva

Kratak opis mjere i aktivnosti	Mjera se odnosi na informisanje, savjetovanje i pružanja podrške kod pripreme dokumentacije za prijavu na javne pozive za sufinansiranje energetske obnove porodičnih kuća i višestambenih zgrada s posebnim naglaskom na domaćinstva pogođena energetske siromaštvom. <i>Aktivnosti:</i> - Aktivnost će se realizovati u okviru postojeće sistematizacije poslova u administraciji Grada Tuzla, a u okviru postojećih resursa će se utvrditi obavljanje poslova savjetovanja i pružanja podrške domaćinstvima ugroženim od energetske siromaštva. - Informisanje građana putem sredstava javnog informisanja o mogućnosti savjetovanja - Kontinuirano pružanje savjeta
Nadležno tijelo/nosilac	- Nadležna služba Grada Tuzla
Partneri u realizaciji	Služba civilne zaštite, NVO sektor, Mjesne zajednice i druge nadležne službe Grada Tuzla
Vremenski period realizacije	2024-2028 Kontinuirano
Mjerljivi indikatori realizacije	- Broj pripremljenih prijava na otvorene pozive za ugrožene grupe domaćinstva i građana. - Broj provedenih savjetovanja građana za prijave na pozive usmjerene domaćinstva pogođena energetske siromaštvom
Korisnici mjere	Domaćinstava pogođena energetske siromaštvom (<i>energetski siromašna, ugrožena i ranjiva domaćinstva</i>) i potencijalni podnosioci prijave na Javni poziv
Broj korisnika	-
Kriterij za ostvarenje mjere	Socio-ekonomski i energetske status naveden u indikatorima domaćinstava pogođenim energetske siromaštvom (Anex 2.)

Procjena potrebnih sredstva	Mjera će se realizovati u okviru već postojećih aktivnosti nadležne službe
Mogući efekti/ishodi	Povećan broj građana koji su podnijeli kompletne aplikacija na javne pozive za korištenje raspoloživih finansijskih sredstva za energetske efikasnost domaćinstava

Strateški cilj 3. Smanjiti rizik od energetske siromaštva podsticanjem mjera energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije

Programski cilj 3.1. Integrisati mjere energetske efikasnosti i mjere stambene socijalne politike

Mjera 3.1.1. Unapređenje standarda energetske efikasnosti objekata (grijanje, topla voda, el. energija, ovojnice..) uz visoke stope sufinansiranja za energetske siromašna i ugrožena domaćinstva

Kratak opis mjere i aktivnosti	Mjera se odnosi na unapređenje energetske efikasnosti uz visoko sufinansiranje unapređenja grijanja, tople vode, električne energije, te ovojnice postojećih objekata (utopljanje objekata postavljanjem stiropora, vrata, prozora, krova, ...) s ciljem osiguravanja realizacije nužnih mjera energetske efikasnosti kod energetske siromašnih i ugroženih domaćinstava, koji nisu u mogućnosti zatvoriti finansijsku konstrukciju. Navedena mjera će se realizirati u okviru već postojećih programa energetske efikasnosti, koju realizira Grad Tuzla, uz ublažavanje kriterija za ostvarivanje beneficija i visok nivo sufinansiranja za energetske siromašna i ugrožena domaćinstva. Aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> - Izrada Programa sa kriterijima sufinansiranja unapređenja energetske efikasnosti objekata energetske siromašnih i ugroženih domaćinstava - Javni poziv za prikupljanje zahtjeva - Formiranje tima/komisije za provođenje konkursne procedure - Donošenje odluke o broju korisnika i vrstama mjera EE - Realizacija odluke i plasman finansijskih sredstva
Nadležno tijelo/nosilac	- Nadležna služba Grada Tuzla
Partneri u realizaciji	Centar za socijalni rad Tuzla, Služba civilne zaštite, NVO sektor, Mjesne zajednice i druge nadležne službe Grada Tuzla
Vremenski period realizacije	2024-2028
Mjerljivi indikatori realizacije	<ul style="list-style-type: none"> - Program sa kriterijima sufinansiranja unapređenja energetske efikasnosti - Izvještaj o realizaciji Programa sa listom korisnika i finansijskim pokazateljima - Broj domaćinstava obuhvaćen mjerom energetske efikasnosti
Korisnici mjere	Energetski siromašna i ugrožena domaćinstva
Broj korisnika	Oko 1700 domaćinstava (godišnje oko 340 domaćinstava)
Kriterij za ostvarenje mjere	Socio-ekonomski i energetske status naveden u indikatorima domaćinstava pogođenim energetske siromaštvom (Anex 2.)
Procjena potrebnih sredstva	360.000,00 KM godišnje 1.800.000,00 KM ukupno
Izvori finansiranja	<ul style="list-style-type: none"> - Budžet Grada Tuzla (800.000,00 KM) - Drugi izvori finansiranja: budžeti viših nivoa vlasti i fondovi NVO, Evropske komisije i međunarodnih organizacija (1.000.000,00 KM)

Mogući efekti/ishodi	Unaprijeđena energetska efikasnost domaćinstava i smanjeni finansijski troškovi za obezbjeđenje potrebne količine toplotne energije kod energetski siromašnih i ugroženih domaćinstava
-----------------------------	--

Mjera 3.1.2. Mali energetske paketi efikasne tehnologije za energetski siromašna i ugrožena domaćinstva

Kratak opis mjere i aktivnosti	Mjera se odnosi na dodjelu malih paketa energetske efikasnosti donacijom energetski efikasne rasvjetne tijela (led sijalica, utičnica, prekidača i dr.) i drugih potrepština (purpjena, letvice za prozore i vrata...) u zavisnosti od potrebe u vrijednosti do 50,00 KM za energetski siromašna i energetski ugrožena domaćinstva. Dodjela malih paketa energetske efikasnosti će se realizirati u okviru mjere (2.1.1. <i>Provjere i savjetodavne intervencije u domaćinstvima koja se suočavaju s energetske siromaštvom</i>). Aktivnosti: - Izrada Programa raspodjele malih energetskih paketa - Donošenje odluke o broju korisnika, vrstama mjera EE i nabavke energetskih paketa - Nabavka malih energetskih paketa - Realizacija odluke i dodjela malih energetskih paketa
Nadležno tijelo/nosilac	- Nadležna služba Grada Tuzla
Partneri u realizaciji	- Centar za socijalni rad Tuzla, Služba civilne zaštite, NVO sektor i druge nadležne službe Grada Tuzla
Vremenski period realizacije	2024-2028
Mjerljivi indikatori realizacije	- Program raspodjele finansijskih sredstava energetski efikasne rasvjetne tijela - Broj domaćinstava obuhvaćen mjerom - Broj i vrsta dodijeljenih paketa energetske efikasne opreme
Korisnici mjere	Energetski siromašna i ugrožena domaćinstva
Broj korisnika	Oko 2000 domaćinstava (godišnje oko 400 domaćinstava)
Kriterij za ostvarenje mjere	Socio-ekonomski i energetske status naveden u indikatorima domaćinstava pogođenim energetske siromaštvom (Anex 2.)
Procjena potrebnih sredstava	20.000,00 KM godišnje 100.000,00 KM ukupno
Izvori finansiranja	- Budžet Grada Tuzla (30.000,00 KM) - Drugi izvori finansiranja: budžeti viših nivoa vlasti i fondovi NVO, Evropske komisije i međunarodnih organizacija (70.000,00 KM)
Mogući efekti/ishodi	Unaprijeđena energetska efikasnost domaćinstava i smanjena potrošnja i gubitak energije kod energetski siromašnih i ugroženih domaćinstava

Programski cilj 3.2. Unapređenje sistema zagrijavanja i energetske obnova stambenih jedinica

Mjera 3.2.1. Unapređenje standarda ovojnice stambenih objekata i pomoć u zamjeni neefikasne grijne tijela za domaćinstva u riziku od energetske siromaštva

Kratak opis mjere i aktivnosti	Mjera se odnosi na viši nivo sufinansiranja unapređenja energetske efikasnosti stambenih objekata i to u dijelu: 1) Unapređenja ovojnice postojećih objekata (utopljanje objekata, zamjena prozora i vrata; izolacija krovova; izolacija zidova; izolacija podova;) s ciljem osiguravanja realizacije nužnih mjera energetske obnove kod energetski
---------------------------------------	--

	<p>ugroženih domaćinstva koja se nalaze u riziku od energetske siromaštva, a koji nisu u mogućnosti samostalno zatvoriti finansijsku konstrukciju.</p> <p>2) Unaprjeđena ili zamjene sistema grijanja (neefikasni grijni tijela - peći) uz korištenje obnovljivih izvora energije kada je to moguće u već postojećim stambenim objektima. Prihvatljiva su poboljšanja energetske efikasnosti sistema grijanja i zamjene energenata okolišno i finansijski povoljnijima, a posebno sistema koji koriste obnovljive izvore energije. Mjera predviđa također i sufinansiranje, odnosno poticanje primjene obnovljivih izvora energije u domaćinstvima koja su u riziku od energetske siromaštva. Od izuzetne važnosti je da mehanizmi i operativni modeli zamjene grijnih tijela budu zasnovani na objektivnim, provjerenim, pouzdanim i odgovornim prijedlozima i znanjima.</p> <p>Nevedena mjera će se realizirati u okviru već postojećih programa energetske efikasnosti, koju realizira Grad Tuzla, uz djelimično ublažavanje kriterija za ostvarivanje beneficija i viši nivo sufinansiranja za domaćinstva u riziku od energetske siromaštva.</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izrada Programa sa kriterijima sufinansiranja unaprjeđena energetske efikasnosti objekata energetske rizičnih domaćinstava - Javni poziv za prikupljanje zahtjeva - Formiranje Tima za provođenje konkursne procedure - Donošenje odluke o broju korisnika i vrstama mjera EE - Realizacija odluke i plasman finansijskih sredstava
Nadležno tijelo/nosilac	- Nadležna služba Grada Tuzla
Partneri u realizaciji	- Centar za socijalni rad Tuzla, Služba civilne zaštite, NVO sektor, Mjesne zajednice i druge nadležne službe Grada Tuzla
Vremenski period realizacije	2024-2028
Mjerljivi indikatori realizacije	- Program sa kriterijima sufinansiranja unaprjeđena energetske efikasnosti - Broj domaćinstava obuhvaćen mjerom - Izvještaj o realizaciji Programa sa listom korisnika i finansijskim pokazateljima
Korisnici mjere	Energetski ranjiva domaćinstva (<i>domaćinstva u riziku od energetske siromaštva</i>)
Broj korisnika	Oko 800 domaćinstava (160 godišnje)
Kriterij za ostvarenje mjere	Socio-ekonomski i energetske status naveden u indikatorima domaćinstava pogođenim energetske siromaštva (<i>Anex 2.</i>).
Procjena potrebnih sredstava	200.000,00 KM godišnje 1.000.000,00 KM ukupno
Izvori finansiranja	- Budžet Grada Tuzla (400.000,00 KM) - Drugi izvori finansiranja: budžeti viših nivoa vlasti i fondovi NVO, Evropske komisije i međunarodnih organizacija (600.000,00 KM)
Mogući efekti/ishodi	Unaprijeđena energetske efikasnost domaćinstava i smanjeni finansijski troškovi za obezbjeđenje potrebne količine energije kod domaćinstva u riziku od energetske siromaštva

Programski cilj 3.3. Podsticanje primjene obnovljivih izvora električne energije

Mjera 3.3.1. Sufinansiranje nabavke i ugradnje solarnih panela za domaćinstva u riziku od energetske siromaštva

Kratak opis mjere i aktivnosti	<p>Mjera se odnosi na poboljšanje energetske efikasnosti individualnih stambenih objekata sufinansiranjem kupovine i ugradnje solarnih panela (maksimalne snage do 3 do 6,5 kW u skladu sa odlukama višeg nivoa vlasti – (1kW=1.000 Eura)) za domaćinstva u riziku od energetske siromaštva u omjeru u cilju unaprjeđena energetske efikasnosti individualnih stambenih objekata.</p> <p>Aktivnosti:</p>
---------------------------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> - Izrada Programa sa kriterijima sufinansiranja unapređenja energijske efikasnosti objekta domaćinstva u riziku od energetske siromaštva - Javni poziv za prikupljanje zahtjeva - Formiranje Tima za provođenje konkursne procedure - Donošenje odluke o broju korisnika i vrstama mjera EE - Realizacija odluke i plasman finansijskih sredstva
Nadležno tijelo/nosilac	- Nadležna služba Grada Tuzla
Partneri u realizaciji	Centar za socijalni rad Tuzla, Služba civilne zaštite, NVO sektor, Mjesne zajednice i druge nadležne službe Grada Tuzla
Vremenski period realizacije	2024-2028
Mjerljivi indikatori realizacije	<ul style="list-style-type: none"> - Program sa kriterijima sufinansiranja unapređenja energijske efikasnosti - Broj domaćinstva obuhvaćenih mjerom - Broj ugrađenih solarnih uređaja
Korisnici mjere	Energetski ranjiva domaćinstva (<i>domaćinstva u riziku od energetske siromaštva</i>)
Broj korisnika	Oko 200 domaćinstava
Kriterij za ostvarenje mjere	Socio-ekonomski i energetske status naveden u indikatorima domaćinstava pogodnim energetske siromaštvo (<i>Anex 2.</i>)
Procjena potrebnih sredstva	50.000,00 KM godišnje 250.000,00 KM ukupno
Izvori finansiranja	<ul style="list-style-type: none"> - Budžet Grada Tuzla (125.000,00 KM) - Drugi izvori finansiranja: budžeti viših nivoa vlasti i fondovi NVO, Evropske komisije i međunarodnih organizacija (125.000,00 KM)
Mogući efekti/ishodi	Unaprijeđena energetska efikasnost domaćinstava ugradnjom solarnih panela i smanjeni troškovi električne energije za energetske ranjiva domaćinstva

Akcioni i finansijski plan

Akcioni plan

Akcioni plan za period 2024 – 2025 godine.									
Programski cilj	Mjera	Vremenski period realizacije	Procjena potrebnih sredstava	Izvori finansiranja		Nadležno tijelo/nosilac	Mogući efekti/ ishodi	Korisnici / Broj korisnika	Mjerljivi indikatori realizacije
				Gradski budžet	Ostali izvori				
Strateški cilj 1. Ublažiti energetska siromaštvo ugroženih domaćinstava programima socijalne zaštite									
1.1. Osigurati socijalne programe finansijske pomoći za smanjivanje energetskog siromaštva	1.1.1. Jednokratne novčane socijalne pomoći za finansiranje osnovnih životnih potreba (električana i toplotna energija i druge potrebe) energetski siromašnih domaćinstava	2024 - 2025	100.000,00	100.000	0,00	Služba za kulturu, sport mlade i socijalnu zaštitu Grada Tuzla	Obezbeđena dodatna količina električne i toplotne energije za energetski siromašna domaćinstava	- Energetski siromašna domaćinstva - Oko 700 domaćinstava	- Broj domaćinstava obuhvaćen mjerom - Iznos novčane pomoći
Strateški cilj 2. Podići svijest i znanje građana o energetskom siromaštvu i rješavanju izazova s kojima se susreću domaćinstva u riziku od energetskog siromaštva									
2.1. Uspostaviti sistem identifikacije, mjerenja, efektivnog ciljanja energetskih siromašnih domaćinstva i praktičnih intervencija	2.1.1. Identifikacija i mapiranje energetski siromašnih domaćinstava	2024-2025	40.000,00	20.000	20.000	- Nadležna služba Grada Tuzla	Utvrđeno stanje energetski siromašnih domaćinstava na području grada Tuzla, kao preduslov za kvalitetno planiranje programa finansijske i nefinansijske pomoći	- Energetski siromašna domaćinstva - Oko 2000 domaćinstava	- Realizirane kućne posjete u oko 2000 energetski ugroženih domaćinstva i identificirana energetski siromašna domaćinstva. - Izrađena baza podataka energetski siromašnih domaćinstava na području grada Tuzla.
	2.1.2. Praćenje i mapiranje žarišnih	2024 - 2025				- Nadležna služba Grada Tuzla	Uspostavljen mehanizam praćenja i	- Energetski siromašna domaćinstva	-Izrađen dokument "Metodologija utvrđivanja kriterija i

	područja energetskeg siromaštva						utvrđivanja stanja energetskeg siromaštva s ciljem poduzimanja kvalitetnih i pravovremenih mjera za njegovo smanjenje kroz programe finansijske i nefinansijske pomoći	- Oko 2000 domaćinstava	praćenja energetskeg siromašnih domaćinstava" - Izrada izvještaja o promjenama energetskeg statusa ciljne gupe domaćinstava - Preporuke (mjere) za suzbijanje energetskeg siromaštva
2.1. Osigurati energetskeg pregled i savjetovanje za domaćinstva pogođena energetskeg siromaštvom	Mjera 2.2.1. Provjere i savjetodavne intervencije u domaćinstvima koji se suočavaju s energetskeg siromaštvom	2024-2025	16.000,00	8.000	8.000	- Nadležna služba Grada Tuzla	Identificirani uzroci gubitka topline u korisničkim domaćinstvima i pružene savjetovanje usluge za uštedu energije i energetskeg efikasnost domaćinstava pogođena energetskeg siromaštvom za dugoročnije rješavanje problema energetskeg siromaštva	- Domaćinstava pogođena energetskeg siromaštvom - Oko 800 domaćinstava	- Broj provedenih terenskih posjeta i ispunjenih upitnika o energetskeg siromaštvu - Broj udijeljenih praktičnih savjeta i preporuka za realizaciju jednostavnih mjera
2.3. Edukacija i podizanje svijesti građana na temu energetskeg siromaštva i energetske efikasnosti	2.3.1. Finasiranje i sufinasiranje organizacija civilnog društva za projekte iz oblasti energetskeg siromaštva	2024-2025	40.000,00	20.000	20.000	- Služba za kulturu, sport mlade i socijalnu Grada Tuzla	Informisani i educirani članovi domaćinstava pogođenih energetskeg siromaštvom i građani grada Tuzla sa problematikom energetskeg siromaštva,	Lokalne organizacije civilnog društva	- Broj raspisanih javnih poziva - Broj organizacija podržan za realizaciju projekata - Broj korisnika projekata

							mogućnostima i načinima njegovog prevazilaženja, te podignuta svijest o potrebi primjene mjera energetske efikasnosti za smanjenje energetske siromaštva i zaštite životne sredine		
	2.3.2. Informisanje i savjetovanje u savjetovanje u pripremi dokumentacije za prijavu na javne pozive za sufinansiranje energetske obnove domaćinstva	2024-2025				- Nadležna služba Grada Tuzla	Povećan broj građana koji su podnijeli kompletne aplikacija na javne pozive za korištenje raspoloživih finansijskih za energetske domaćinstava	Domaćinstava pogodena energetskim siromaštvom i potencijalni podnosioci prijave na Javni poziv	- Broj pripremljenih prijava na otvorene pozive za ugrožene grupe građana. - Broj provedenih savjetovanja građana za prijave na pozive usmjerene domaćinstva pogodena energetskim siromaštvom
Strateški cilj 3. Smanjiti rizik od energetske siromaštva podsticanjem mjera energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije									
3.1. Integrisati mjere energetske efikasnosti i mjere stambene socijalne politike	3.1.1. Unapređenje standarda energetske efikasnosti objekata (grijanje, topla voda, el. energija, ovojnica..) uz visoke stope sufinansiranja za energetske siromašna i ugrožena domaćinstva	2024-2025	720.000,00	320.000	400.000	- Nadležna služba Grada Tuzla	Unaprijeđena energetska efikasnost domaćinstava i smanjeni finansijski troškovi za obezbjeđenje potrebne količine toplotne energije kod energetski siromašnih i ugroženih domaćinstava	- Energetski siromašna i ugrožena domaćinstva - Oko 680 domaćinstava	- Program sa kriterijima sufinansiranja unapređenja energetske efikasnosti - Izvještaj o realizaciji Programa sa listom korisnika i finansijskim pokazateljima - Broj domaćinstava obuhvaćen mjerom energetske efikasnosti

	3.1.2. Mali energetska paket efikasni tehnologija za energetska siromašna i ugrožena domaćinstva	2024-2025	40.000,00	12.000	28.000	- Nadležna služba Grada Tuzla	Unaprijeđena energetska efikasnost domaćinstava i smanjena potrošnja gubitak energije kod energetska siromašnih i ugroženih domaćinstava	- Energetska siromašna i ugrožena domaćinstva - Oko 800 domaćinstava	- Program raspodjele finansijskih sredstva energetska efikasni rasvjetnih tijela - Broj domaćinstava obuhvaćen mjerom - Broj i vrsta dodjeljenih paketa energijski efikasne opreme
3.2. Unapređenje sistema zagrijavanja i energetska obnova stambenih jedinica	3.2.1. Unapređenje standarda ovojnice stambenih objekata i pomoć u zamjeni neefikasni grijnih tijela za domaćinstva u riziku od energetska siromaštva	2024-2025	400.000,00	160.000	240.000	- Nadležna služba Grada Tuzla	Unaprijeđena energetska efikasnost domaćinstava i smanjeni finansijski troškovi za obezbjeđenje potrebne količine energije kod domaćinstva u riziku od energetska siromaštva	- Energetska ranjiva domaćinstva - Oko 3200 domaćinstava	- Program sa kriterijima sufinansiranja unapređenja energijske efikasnosti - Broj domaćinstava obuhvaćen mjerom - Izvještaj o realizaciji Programa sa listom korisnika i finansijskim pokazateljima
3.3. Podsticanje primjene obnovljivih izvora električne energije	3.3.1. Sufinansiranje nabavke i ugradnje solarnih panela za domaćinstva u riziku od energetska siromaštva	2024-2025	100.000,00	50.000	50.000	- Nadležna služba Grada Tuzla	Unaprijeđena energetska efikasnost domaćinstava ugradnjom solarnih panela i smanjeni troškovi električne enrgije za energetska ranjiva domaćinstva	- Energetska ranjiva domaćinstva - Oko 80 domaćinstava	- Program sa kriterijima sufinansiranja unapređenja energijske efikasnosti - Broj domaćinstva obuhvaćenih mjerom - Broj ugrađenih solarnih uređaja

Finansijski plan

Mjere	Period cijele strategije 2024-2028			Godišnji nivo									
	Ukupno	Grada Tuzla (ukupno)	Drugi izvori (ukupno)	2024		2025		2026		2027		2028	
				Grad Tuzla	Drugi izvori	Grad Tuzla	Drugi izvori	Grad Tuzla	Drugi izvori	Grad Tuzla	Drugi izvori	Grad Tuzla	Drugi izvori
Strateški cilj 1. Ublažiti energetska siromaštvo ugroženih domaćinstava programima socijalne zaštite													
1.1.1. Jednokratne novčane socijalne pomoći za finansiranje osnovnih životnih potreba (elektricitetna i toplotna energija i druge potrebe) energetski siromašnih domaćinstava	250.000,00	250.000,00*		50.000,00		50.000,00		50.000,00		50.000,00		50.000,00	
Strateški cilj 2. Podići svijest i znanje građana o energetska siromaštva i rješavanju izazova s kojima se susreću domaćinstva u riziku od energetska siromaštva													
2.1.1. Identifikacija i mapiranje energetski siromašnih domaćinstava	40.000,00	20.000,00	20.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00						
2.1.2. Praćenje i mapiranje žarišnih područja energetska siromaštva													
Mjera 2.2.1. Provjere i savjetodavne intervencije u domaćinstvima koji se suočavaju s energetska siromaštva	40.000,00	20.000,00	20.000,00	4.000,00	4.000,00	4.000,00	4.000,00	4.000,00	4.000,00	4.000,00	4.000,00	4.000,00	4.000,00
2.3.1. Finansiranje i sufinansiranje organizacija civilnog društva za projekte iz oblasti energetska siromaštva	100.000,00	50.000,00*	50.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00
2.3.2. Informisanje i savjetovanje u pripremi dokumentacije za prijavu na javne pozive za sufinansiranje energetska obnove domaćinstva													

Strateški cilj 3. Smanjiti rizik od energetskog siromaštva podsticanjem mjera energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije													
3.1.1. Unapređenje standarda energetske efikasnosti objekata (grijanje, topla voda, el. energija, ovojnica..) uz visoke stope sufinansiranja za energetske siromašna i ugrožena domaćinstva	1.800.000,00	800.000,00*	1.000.000,00	160.000,00	200.000,00	160.000,00	200.000,00	160.000,00	200.000,00	160.000,00	200.000,00	160.000,00	200.000,00
3.1.2. Mali energetski paket efikasnih tehnologija za energetske siromašna i ugrožena domaćinstva	100.000,00	30.000,00*	70.000,00	6.000,00	14.000,00	6.000,00	14.000,00	6.000,00	14.000,00	6.000,00	14.000,00	6.000,00	14.000,00
3.2.1. Unapređenje standarda ovojnice stambenih objekata i pomoć u zamjeni neefikasnih grijnih tijela za domaćinstva u riziku od energetskog siromaštva	1.000.000,00	400.000,00*	600.000,00	80.000,00	120.000,00	80.000,00	120.000,00	80.000,00	120.000,00	80.000,00	120.000,00	80.000,00	120.000,00
3.4.1. Sufinansiranje nabavke i ugradnje solarnih panela za domaćinstva u riziku od energetskog siromaštva	250.000,00	125.000,00	125.000,00	25.000,00	25.000,00	25.000,00	25.000,00	25.000,00	25.000,00	25.000,00	25.000,00	25.000,00	25.000,00
UKUPNO	3.580.000,00	1.695.000,00	1.885.000,00	345.000,00	383.000,00	345.000,00	383.000,00	335.000,00	373.000,00	335.000,00	373.000,00	335.000,00	373.000,00
PROCENTUALNO		47,35%	52,65%	20,35%	20,32%	20,35%	20,32%	19,76%	19,79%	19,76%	19,79%	19,76%	19,79%

Finansiranje mjera	Ukupni iznos	%	2024	2025	2026	2027	2028
Postojeće mjere koje Grad Tuzla već finansira	1.530.000,00	90,3%	306.000,00	306.000,00	306.000,00	306.000,00	306.000,00
Novi mjere koje Grad Tuzla treba da finansira	165.000,00	9,7%	39.000,00	39.000,00	29.000,00	29.000,00	29.000,00
UKUPNO	1.695.000,00		345.000,00	345.000,00	335.000,00	335.000,00	335.000,00

Napomena: Postojeće mjere koje Grad Tuzla već finansira su označene (*)

Monitoring i evaluacija

Monitoring predstavlja sistematično i kontinuirano prikupljanje, analiziranje i korištenje podataka i indikatora radi mjerenja napretka realizacije Strateških smjernica za smanjenje energetske siromaštva. Svrha praćenja je strateško upravljanje, odnosno pravovremena reakcija na eventualne zastoje u provedbi, novonastale probleme ili nepredviđene situacije. Praćenje treba biti kombinirano sa redovnim godišnjim informacijama organa vlasti jedinice lokalne samouprave o provedbi Strateških smjernica te ukazivanjem na napredak ili eventualne zastoje uz davanje prijedloga za rješenja.

Osnova monitoring plana je formiranje grupe za praćenje, koja će na bazi postavljenih ciljeva u Strateškim smjernicama pratiti proces i na godišnjoj osnovi informisati Gradsko vijeće Tuzla i javnost o stepenu njegove realizacije. Odgovornost za praćenje realizacije Strateških smjernica imaju:

- o Gradska uprava na čelu sa Gradonačelnikom koji imenuje Koordinaciono tijelo za implementaciju Strateških smjernica za smanjenje energetske siromaštva;
- o Nadležne gradske službe i javne ustanove koje se bave pitanje energetske siromaštva (kroz godišnji izvještaj o radu);
- o Komisije, odbori, radne grupe koje osniva Gradsko vijeće Tuzla, a koje u okviru svog djelokruga rada imaju i pitanje zaštite siromašnih i zaštite okoliša;
- o Međunarodne i domaće organizacije koje imaju interes za kvalitetnu realizaciju ovog dokumenta.

Godišnje informacije o realizaciji Strateških smjernica za smanjenje energetske siromaštva priprema se s ciljem praćenja provođenja planiranih aktivnosti i ocjene doprinosa u ostvarivanju programa i mjera. U godišnjoj informaciji o realizaciji precizno se navodi da li su i u kojoj mjeri izvršene planirane aktivnosti iz akcionog plana rada, zatim očekivani i ostvareni rezultati, planirana i utrošena sredstva za izvršenje aktivnosti, i za eventualno neizvršenje, razlog za neizvršenje ili djelomično izvršenje.

Evaluaciju Strateških smjernica za smanjenje energetske siromaštva je moguće raditi tokom realizacije, a obavezno na kraju realizacije pilot faze (Akcioni plan za smanjenje energetske siromaštva 2024-2025) ili nakon realizacije smjernica, sa ciljem identificiranja nivoa postizanja strateških ciljeva i korištenja ovih i informacija o eventualnim novim strateškim pitanjima za novi ciklus planiranja.

Strateške smjernice za smanjenje energetske siromaštva Grada Tuzla bit će osnova za izradu nove Strategije razvoja Grada Tuzla. Na osnovu iskustva i analize realizacije pilot faze (Akcioni plan za smanjenje energetske siromaštva 2024-2025) pristupit će se eventualnim izmjenama i njihovim inkorporiranjem u strateški razvojni plan Grada Tuzla.

Anexi:

Anex 1. SWOT analiza

Za identifikaciju najvažnijih unutrašnjih faktora i vanjskih okolnosti od značaja za razvoj grada je korištena SWOT analiza. Utvrđivane su prilike i prijetnje, te snage i slabosti.

Identifikacija unutrašnjih i vanjskih faktora i okolnosti za lokalne zajednice **Tuzla**

Prilike: Pristupni pregovori EU - pristup trendovima energetske efikasnosti u EU; Postojanje strategija vezanih za energetske lokalnih i viših nivoa vlasti; Uvođenje novih tehnologija korištenja energije iz obnovljivih izvora;

Prijetnje: Politička nestabilnost u regionu; Nestabilnost cijena energenata i hrane; Nedostatak demografskih politika- promjena demografske strukture stanovništva; Sistem javnih nabavki kompliciran; Povećanje cijene energenata.

Slabosti: Nedostaje operativnih planova za sprovođenje mjera energetske efikasnosti u lokalnoj zajednici; Nedostatak institucionalnog kapaciteta za provođenje mjera energetske efikasnosti; Nedostatak budžetskih sredstava u odnosu na broj potencijalnih korisnika; Needuciranost potencijalnih korisnika.

Snage: Postojanje sistema daljinskog grijanja; Spremnost lokalne zajednice za poduzimanje mjera iz oblasti energetske efikasnosti i energetske siromaštva; Iskustvo u provođenju programa podrške građanima u projektima vezanim za energetske lokalnih i viših nivoa vlasti; Univerzitet u Tuzli kao baza naučne i stručne podrške; Razvijeno srednjoškolsko obrazovanje u oblasti energetike i postojanje kvalificiranog kadra; Postojanje finansijskog potencijala za sufinansiranje projekata iz oblasti energetske efikasnosti.

Anex 2. Grupe domaćinstava pogođene energetske siromaštvom

Grupe domaćinstva	Obrazloženje / opis domaćinstva	Ekonomski i socio-demografski indikatori			Energetski indikatori			
		Oblik javne novčane podrške	Socijalne kategorije stanovništva	Ekonomski status domaćinstva	Energetski status objekta	Energetska klasa objekta	Vlasništvo objekta	Vrsta stambene jedinice
Energetski siromašna domaćinstva <i>(apsolutno/ ekstremno energetski siromašna domaćinstva)</i>	<p>Domaćinstva sa veoma niskim primanjima koja nemaju adekvatne energetske usluge i ne mogu sebi priuštiti potrebnu količinu energije, neophodnu za zdrav i dostojanstven život (grijanje, rasvjeta, zagrijavanje vode,..), na način koji ne ugrožava zadovoljavanja osnovnih životnih potreba domaćinstva.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - korisnici stalne novčane pomoći --korisnici privremene novčane pomoći -korisnici novčane egzistencijalne naknade 	<ul style="list-style-type: none"> - lica nesposobna za rad i privređivanje -nezaposlene osobe -mladi koji izlaze iz sistema socijalne zaštite -starije osobe -samohrani nezaposleni roditelji - demobilisani borci 	<ul style="list-style-type: none"> - Domaćinstva čiji prihod ne prelazi 25% prosječne plaće u Federaciji BiH po članu domaćinstva 	<ul style="list-style-type: none"> - Objekti bez toplotne vanjske izolacije - Objekti sa sobnim grijanjem - Električni uređaji loše energetske klase 	<ul style="list-style-type: none"> - Objekti sa lošim karakteristika ma po osnovu vizualnog pregleda objekta 	<ul style="list-style-type: none"> - Privatni objekti 	<ul style="list-style-type: none"> - Porodične kuće / individualno stanovanje - kolektivno stanovanje
Energetski ugrožena domaćinstva <i>(relativno energetski siromašna domaćinstva)</i>	<p>Domaćinstva koja imaju zadovoljavajuće energetske usluge ali usljed materijalne deprivacije nemaju dovoljno prihoda da obezbijede potrebnu količinu energije, neophodnu za zdrav i dostojanstven život, na način koji ne ugrožava druge osnovne životne potrebe domaćinstva i šire zajednice, te su izloženi smanjenom mogućnošću plaćanja osnovnih energetske usluga (grijanje, el. energija, topla voda i dr.) i odricanja u drugim područjima života</p>	<ul style="list-style-type: none"> -korisnici novčane egzistencijalne naknade -korisnici naknade civilne žrtve rata -korisnici minimalne i zagarantovane penzije -korisnici naknade po osnovu nezaposlenosti - korisnici lične invalidnine (I i II kategorija) 	<ul style="list-style-type: none"> - osobe sa invaliditetom (60 – 100 % oštećenja organizma) -civilne žrtve rata -starije osobe - demobilisani borci -penzioneri -porodice šehida i poginulih boraca - zaposleni siromašni - ratni vojni invalidi (RVI) 	<ul style="list-style-type: none"> - Domaćinstva čiji prihod ne prelazi 35% prosječne plaće u Federaciji BiH po članu domaćinstva 	<ul style="list-style-type: none"> - Objekti bez toplotne vanjske izolacije -Objekti sa centralnim grijanjem - Objekti sa sobnim grijanjem -Električni uređaji loše energetske klase -Energetski neefikasna rasvjeta 	<ul style="list-style-type: none"> - Objekti sa lošim karakteristika ma po osnovu vizualnog pregleda objekta 	<ul style="list-style-type: none"> - Privatni objekti 	<ul style="list-style-type: none"> - Porodične kuće / individualno stanovanje - kolektivno stanovanje

	(kvalitetna ishrana, odjeća, obrazovanje, odmor, i dr.)	- korisnici novčane naknade na ličnu invalidninu iz boračke zaštite - korisnici porodične invalidnine						
Energetski ranjiva domaćinstva <i>(domaćinstva u riziku od energetske siromaštva)</i>	Domaćinstva koja imaju adekvatne energetske usluge i koja sebi mogu priuštiti zadovoljavajuće energetske usluge za obezbjeđenje potrebne količine energije, neophodne za zdrav i dostojanstven život, na način koji ne ugrožava druge osnovne životne potrebe domaćinstva i šire zajednice, ali su osjetljiva na negativne uticaje glavnih uzroka energetske siromaštva kao što su porast cijena energenata, nemogućnosti ulaganja u energetske efikasnost i sl. što dovodi do smanjenja njihove sposobnosti prilagođavanja na razne energetske izazove i povećanog rizika da postane energetske ugroženo ili siromašno.	-korisnici minimalne i zagarantovane penzije -korisnici naknade po osnovu nezaposlenosti - korisnici novčane naknade na ličnu invalidninu iz boračke zaštite - korisnici porodične invalidnine	- starije osobe - demobilisani borci - penzioneri - zaposleni siromašni - samohrani roditelji - ratni vojni invalidi (RVI)	- Domaćinstva čiji prihod ne prelazi 45% prosječne plaće u Federaciji BiH po članu domaćinstva	- Objekti bez toplotne vanjske izolacije -Objekti sa centralnim grijanjem - Objekti sa sobnim grijanjem -Električni uređaji loše energetske klase -Energetski neefikasna rasvjeta	- Objekti sa lošim karakteristikama po osnovu energetske audita	- Privatni objekti	- Porodične kuće / individualno stanovanje - kolektivno stanovanje

